

Slovenski Pravnik

Glasiló društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA :

1. Dr. Jurij Štempihar: Pogodbene prepovedi odsvojitve — obremenitve 1
2. Dr. Vladimir K. Grossmann: Kreditne in kavcijske hipoteke . 25
3. Dr. Viktor Korošec: Nekaj pripomb k osebnemu zakonskemu pravu po načrtu za novi jug. odz. 37
4. Književna poročila 41
5. Razne vesti 48

Prilogi: Odločbe Kasacijskega sodišča v civilnih stvareh št. 516 do 524 (p. 5).

Mnenja k Predhodnemu načrtu državlanskega zakonika za kraljevino Jugoslavijo (št. 97—144).

V LJUBLJANI 1937

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I Izhaja mesečno. — Naročnina 60 Din na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravnik“ v Ljubljani).

Pogodbene prepovedi odsvojitve — obremenitve.

Dr. Jurij Štampihar.

I.

Kakor vsaka je tudi sedanja gospodarska stiska dala dolžnikom misliti, ne kako bi svoje dolgove plačali, temveč kako bi jih ne plačali, pa vseeno ušli izvršbam. V to svrho so se poslužili med drugim tudi pogodbene prepovedi odsvojitve-obremenitve (krajšamo: o. o.). Izkazala se je kot odlično sredstvo za obrezuspešenje izvršb.

Po stari in preskušeni navadi si poiščejo zasebno-pravne razprave izhodišče v rimskem pravu in že na tej podlagi razčistijo najvažnejše pojme. Pri prepovedih o. o. ne moremo tako postopati; rimsko pravo nam namreč ne nudi zadostne podlage. Zato pošljemo naprej drugo ustanovo, ki ima nekaj sorodnosti s prepovedmi o. o., namreč fidejkomisarsko nadomestitev.*

1.

Odz. (§ 608) pozna samo poslednje-voljne fid. nadomestbe. Taka — imenovati jo hočemo „prava“ — nadomestitev je danes v življenju precej redka. Pogoste fid. nadomestitve, na katere naletimo v praktičnem življenju, posebno v zemljiški knjigi, ne izhajajo iz poslednjevoljnih naredb, temveč iz pravnih poslov med živimi; posebno iz izročilnih in ženitnih pogodb in iz „zapuščinskih dogovo-

* Kratice: kot v Sl. Pravniku 1936 str. 49. Glavno delo za pravno stanje pred 1. 1. 1917: Steinbach, Wirkung vertragsmässiger und letztwilliger Veräusserungsverbote nach öst. Recht v GZ. 1877 št. 39 nasl. Glavno delo za pravno stanje po 1. 1. 1917: Kubeš, Smluvní a závětní zákazy zcizení a zavazení v Právniku 1935 str. 167 nasl. Drugi pisci: Randa-Kasanda, Právo vlastnické 1922; Tilsch-Svoboda, Občanské právo Část všeobecná 1925; Rouček-Sedláček, Komentář k čl. obecnému zákoníku občanskému 1935; Bartsch, das allg. öst. Grundbuchsgesetz 1928.

rov“.¹ V ženitnih pismih najdemo pogosto tkzv. „prevzemno pravico“ vdove oz. preostalega zakonca.² V zapuščinskih dogovorih se ustanavljajo fid. nadomestitve, ko sploh ni ali vsaj ni veljavne poslednjo-voljne naredbe. Pravna znanost tej praksi deloma ne ugovarja,³ deloma jo zagovarja samo pri darilnih oz. neodplatnih pogodbah med živimi.⁴ Take fid. nadomestitve hočemo imenovati „neprave“.

Tako prava kot neprava fid. nadomestitev se po naši praksi v zemljiški knjigi „zaznamuje“. Izvirno besedilo § 120 Np. zahteva izrečno, da se mora fid. nadomestitev „vknjižiti“, a ne določa, v katerem listu zemljiškknjižne vloge se ima to storiti. Prevod § 120 v ljubljanskem Službenem listu pravi, da se mora fid. nadomestitev „upisati“. Ta izraz je treba razumeti kot skupno označbo za vknjižbo in predznambo, ne pa tudi za zaznambo. Zaznamba je sedaj že po izvirniku § 120 izključena, je bila pa že tudi pred tem najmanj umestna, ker se s fid. nadomestbo utesni lastninska pravica (§§ 4 in 8 Zzk.). Najboljša rešitev je, da se vknjiži oz. predznamuje lastninska pravica fiduciarja z utesnitvijo fid. nadomestitve na korist imenoma navedenih pričakovalcev (Ehrenzweig § 504, IV: 1; Bartsch str. 524, obrazec 122).

2.

Sličen pravni položaj imamo, kadar je lastninska pravica časovno omejena, to je omejena z rokom ali razveznim pogojem. S potekom roka ali nastopom pogoja pridejo po pretežnem mnenju pravice pričakovalcev s stvarnim učinkom do veljave.^{4a} Lastninska pravica takega „začasnega“ lastnika je po pravicah pričakovalcev omejena, toda zgolj časovno. V dvomu more začasni lastnik svojo omejeno lastninsko pravico prenesti z obstoječimi omejitvami translativno ali konstitutivno, t. j. jo more odsvojiti ali obremeniti.

¹ Sl. Pravnik 1916 str. 246; materialije k III. delni noveli str. 164. Nekateri označujejo to pravno razmerje kot arbitratorski posel (v Ehrenzweigovem smislu § 150). Nekateri odločbe smatrajo, da res ne gre za fid. nadomestitev, nego za pogodbo na korist tretje osebe, s tem pa da je ustvarjen analogen položaj kot po § 615 odz. in dovoljujejo ipak zaznambo „fid. nadomestitve.“

² Steinbach str. 155; Ehrenzweig § 512; IV, tudi § 479. Glasom odločbe SZ VIII: 247 prevzemna pravica ne ovira prisilne dražbe.

³ Krčmář II § 40:C:I; Steinbach str. 174 smatra, da gre za deljeno lastnino po § 359 odz.; prim. Krčmář II § 37:V:5.

⁴ Ehrenzweig § 502 op. 2, 355 op. 39, 319 op. 34 jo pripušča pri darilnih pogodbah med živimi in jo presoja po § 881 odz.; Klang II/t str. 209 jo pripušča pri neodplatnih poslih med živimi.

^{4a} Tilsch-Svoboda t. 209:2:b; Ehrenzweig § 201:III:2:b.

Ti primeri so bolj teoretska konstrukcija kot pa pojav praktičnega življenja. S primeri pod 1. imajo skupno, da so tu pričakovalci, katerim gredo določene subjektivne pravice stvarne narave.

5.

Kdor se odreka, kdor odsvaja ali obremenjuje, o tem pravimo, da „razpolaga“. Kdor hoče razpolagati, mora imeti poleg drugega tudi „razpolagalno sposobnost“.⁵ Naša zakonodaja loči razpolagalno sposobnost od „delovalne“ sposobnosti;⁶ n. pr. §§ 99: I, 379: 2 i. r.; § 2 Stz.; § 12 Zpr.; § 104: 2 Zzk.; § 9 Zozk. itd.⁷ Delovalno sposobna oseba more biti razpolagalno nesposobna; n. pr. stečajni dolžnik. Omejitve delovalne sposobnosti se s pravnim poslom ne morejo ustanoviti, omejitve razpolagalne sposobnosti pač. Toda le, v kolikor jih zakon jasno dopušča.^{7a}

Razpolaganje se more nanašati ali na stvarino stvari ali pa samo na plodove. Razpolaganje s plodovi imenujemo „upravo“ ali „gospodarstvo“. V izročilnih pogodbah ali zapuščinsko-razpravnih dogovorih se včasih ustanovi za izročevalca oz. za vdovo „pravica gospodarstva“. Tu gre za poseben „pridržek“, za vzporedno določilo v okvirju pogodbe, ki zasleduje drug „glavni smoter“. Včasih pa prepusti lastnik pravico gospodarstva drugi osebi, ne da bi nanjo prenesel glavino svojega imetka; pravica gospodarstva je tukaj glavni smoter pravnega posla. N. pr. lastnik hoče potolažiti enega od upnikov, pa jima prisilna uprava po strogih določbah izvršil. reda ne prija.

Pravico gospodarstva vpisuje praksa v zemljiško knjigo, in sicer v obliki zaznambe po § 20: a Zzk. To ni prav. Ako gre za pravico gospodarstva kot „pridržek“, potem upravlja upravičenec tujo stvar in mu gre navadno v smislu dotičnega dogovora tudi užitek ali vsaj raba stvari; smotru strank bo ustrezal zakoniti učin služnosti užitka ali rabe (usufructus ali usus). Če pa ne gre za tak pridržek, potem je treba napraviti nadaljno razliko. Možno je, da je prevzel lastnik samo obligatorno zavezo opustiti razpolaganje s plodovi.

⁵ Ehrenzweig tega pojma sploh ne omenja, pač pa pozna „Verfügung“ §§ 119, 287, 411: II: A:2. Primerjaj Krainz-Pfaff-Ehrenzweig § 78:II v 4. in v 5. izdaji.

⁶ Lapajne, Mnenje k predhodnemu načrtu jdz. str. 14 in 19; Ehrenzweig § 62; napačno NotZ. 1919 str. 16.

⁷ Tilsch—Svoboda t. 144; Krčmář I § 22:3; II § 37:VIII; Rouček—Sedláček II. str. 260; Košutić, Tumač z. z. str. 260; prim. Goršič, Komentar st. z. str. 58—9, pa tudi str. 387; Bartsch str. 219.

^{7a} Steinbach str. 165.

Zaznamba po § 20a) ni mogoča, kajti ta določba dopušča samo zaznambo takih omejitev delovalne ali razpolagalne sposobnosti, ki nastopijo ipso iure ali na podlagi oblastvene izreka. Možno je pa tudi, da nameravajo stranke poseg v lastninsko pravico samo, in sicer tako, da se lastniku odvzame in upravičencu odstopi eno izmed subjektivnih upravičenj, v § 362 odz. primeroma naštetih, namreč pravica razpolaganja s plodovi. Tu gre za omejitev lastninske pravice same in taka omejitev se more knjižno izvršiti samo v obliki vknjižbe ali predznambe (§§ 4 in 8 Zzk.).^{7b}

Kar se tiče pravnega položaja fiduciarja (primeri pod 1.) pravi Ehrenzweig,^{7c} da „more“ (Klang pri § 613 pravi, da „sme“) fiduciar substitucijsko imovino odsvojiti ali obremeniti, in sicer ali s prenosom substitucijske vezi ali pa s pristankom pričakovalcev tudi brez prenosa subst. vezi. Na to stališče se je postavila tudi neka naša odločba. V razlogih se izvaja, da je fiduciar sicer lastnik, toda njegove pravice ne gredo dalje kot pravice uživalca po § 509 odz.; glasom § 507 odz. uzuar ne more svoje pravice prenesti na drugega, § 509 pa take prepovedi ne pozna in argumento a contrario^{7c} je s tem rečeno, da je pravica užitka prenosna; uživalec more torej svojo pravico prenesti na kupca, ki zadobi s tem časovno omejeno lastninsko pravico (§ 442 odz.).

Zoper to naziranje so pomisleki. Fiduciar je brezdvomno lastnik; on uživa torej lastno, ne tujo stvar. On potemtakem vkljub zakonski definiciji § 613 odz. — omnis definitio in iure periculosa — ni uživalec po § 509 odz. Iz § 509 odz. ne moremo ničesar zaključevati glede prenosnosti lastninske pravice fiduciarja. Na podlagi te določbe in v zvezi s § 442 odz. bi mogel prenesti fiduciar na kupca zgolj uživalno,

^{7b} Goršič v Sl. Pravniku 1914 str. 164; Steinbach, zlasti str. 165; Košutić l. c. str. 145—6; Bartsch str. 475—6, 324 in obr. 125.

^{7c} § 504:IV:3; še dalje gre Klang pri §u 613.

^{7c} Glede argumenta a contrario: Tilsch—Svoboda str. 69; glavni sedež pravne nesigurnosti. Krémář § 9:III:2:labilna argumentacija. Unger v Spomenici ob stoletnici odz. II str. 299 : zelo sumljiv. Ehrenzweig § 17:V : pravzaprav nelogičen (prim. opombo 23 ravnotam). Lep seznam „labilnih argumentacij“ ima Venzi, Manuale di diritto civile italiano str. 13. — V sedanjem času se rešuje s pomočjo argumenta a contrario vprašanje, ali se določi dota po poroki v pravnem ali v nepravdnem postopanju. Iz § 265 Npr. sklepajo nekateri (Stuhec v Sl. Pravniku 1935 str. 100, Ut 57/36 i. t. d.); da se določi v pravdi. Drugi sklepajo iz čl. 27 Unpr., da velja § 1222 odz. naprej in ker ne vsebuje ta določba samo materialno, temveč tudi procesualno normo, da se § 265 Np. še ne more uporabljati. „Nove postave, nove zmešnjave“: Sl. Pravniki 1914 str. 366. Glede zamenjave kontrarnih in kontradiktornih pojmov: Ehrlich, Juristische Logik str. 254, 299.

ne pa lastninske pravice. On pa itak ni uživalec. Definicija § 615 odz. mora imeti zato drug smisel, na katerega se še povrnemo.

Pri vsaki fid. nadomestitvi gre domnevna volja strank za tem, da se vezana imovina, katere se drži toliko osebnega truda in ponosa, ne odtegne ožjemu krogu bližjih oseb, da se jim marveč ohrani neokrnjena. Od fiduciarja se pričakuje, da bo postopal kot dober gospodar in da bo premoženje izročil vsaj v tistem stanju, v katerem ga je prevzel (prim. §§ 615, 515 odz.). Da se bo to res zgodilo, jamči o seba fiduciarja. Ta oseba je tisto, na kar se stranke zanesejo. Po poslovni volji strank je fiduciar zaupnik, vsako zaupništvo pa je strogo osebna zadeva. Zato mora zaupnik voditi upravo vezane imovine pod svojo lastno osebno in neposredno odgovornostjo. Da je prenos fiduciarjevih pravic na drugega navadno v nasprotju z zapustnikovo voljo, prizna Ehrenzweig sam (1. c. str. 431); toda — pravi — oziroma na prostost prometa zahtevajo, da se prenos pripusti. Na to je reči, da bi se z oziroma na načelno prostost prometa, ki jo odz. res normira, nepravice fid. nadomestitve sploh ne smele priznavati. Kajti zakon pozna samo poslednje-voljne fid. nadomestitve.

Izhajajoč od poslovne volje strank more dati zakonodavec fiduciarju pravni položaj „fiduciarnega lastnika“ (fiducia cum amico). Tak fiduciar bi bil na zunaj pravi in popolni lastnik z vsemi posameznimi upravičenji, ki spadajo k lastninski pravici. Samo na znotraj bi bil obligatorno vezan, da mora opustiti vse, kar je v nasprotju s fiduciarno pogodbo.

Odz. ne daje fiduciarju takega pravnega položaja; on omejuje njegovo lastninsko pravico stvarno in vsebinsko, ne samo časovno. Fiduciarju stoje nasproti stvarne pravice pričakovalcev, ki gredo dalj kot v primerih pod 2. To je izraženo v § 615 z besedami, da ima fiduciar „pravice in dolžnosti užívalca“. Po naziranju odz. gre za tkzv. deljeno lastnino; pričakovalci so „vrhovni lastniki“, fiduciar pa je „užívalni lastnik“. Krčmář II § 37 : V : 3). Pa tudi brez teh konstrukcij je glede na določbe §§ 615, 515 jasno, da je fiduciarjeva lastninska pravica tudi vsebinsko omejena in v tem je bistvena razlika naspram primerom pod 2.

Upoštevajoč poslovno voljo strank moramo fiduciarju odreči pravico in možnost, prenesti svojo pravico na drugega brez pristanka pričakovalcev. Nasprotno pa bo fiduciarju priznati v nekaterih primerih celo pravico razpolaganja s stvarino samo in brez pristanka pričakovalcev, in sicer če gre za poravnavo ali kritje zahtevkov, ki imajo prednost

pred pravicami pričakovalcev (n. pr. zapuščinski in zapustnikovi ali izročevalčevi dolgovi, zahtevki z zakonito zastavno ali prednostno pravico) ali pa če potrebe rednega gospodarstva to neizogibno zahtevajo.^{7d}

Iz § 613 odz. izhaja torej po tej razlagi, da je iz fiduciarjeve lastninske pravice izvzeto upravičenje, s stvarino ali s pravico do plodov poljubno razpolagati. Na ta način vsebinsko omejena lastninska pravica je še vedno lastninska pravica v smislu zakona.^{7e} Čim pa je stvarna pravica sama tako omejena, se poda iz tega samo po sebi, da fiduciar ne le ne sme, temveč po načelu § 442 odz. kratkomalo ne more razpolagati. Razpolagalna nesposobnost fiduciarja, ki jo smatrajo nekateri za posledico prepovedi o. o., se podaja sama po sebi iz omejitve stvarne pravice oz. z drugimi besedami: je samo „refleks stvarnih pravic pričakovalcev“.

Če se ne prizna, da sledi razpolagalna nesposobnost fiduciarja avtomatično iz kakovosti njegove lastninske pravice, bi morale stranke, ki hočejo fiduciarja vezati, ustanavljati prepoved še posebej. Na to misli verjetno Steinbach, ko pravi (str. 154), da je taka prepoved pri (pravi) fid. nadomestitvi „po naravi stvari same čisto nepotreben pojav“. Glede nepravih fid. nadomestb pa pravi (str. 155), da se pri njih taka prepoved včasih dogovori, včasih pa ne in da je potem sporno, ali se razume sama po sebi ali pa ne in ali vsebuje prepoved odsvojitve tudi prepoved obremenitve in obratno.

Kadar se prepoved vendar-le še posebej dogovori, ni glavna, ampak je le stranska določba: *pactum adiectum*. Ona ni samostojno ustanovljena in ni samostojen poslovni smoter, nego je ustanovljena le v zvezi z glavnim poslovnim smotrom.

V praksi opazimo včasih, da bi mogle stranke svoj poslovni smoter v celoti oživitvoriti s prepovedjo o. o. po § 364: c odz. in da segajo le iz nevednosti ali nerodnosti po starih, vpeljanih oblikah fid. nadomestitve. Namreč takrat, ko jim gre samo za to, da vežejo sedanjega lastnika, ne pa tudi za to, da mu določijo pričakovalca s trdnimi, subjektivnimi pravicami. Kadar jim gre za takega pričakovalca, jim z golo prepovedjo o. o. ne bo ustrezno; kajti ona v dvomu fid. nadomestitve ne vsebuje.^{7f}

Pa tudi takrat, kadar se sklepajo navadne kupne ali darilne pogodbe, ko ne gre za določitev roka, pogoja ali pri-

^{7d} Krčmář V § 53:I, II, § 40:C:I; Bartsch str. 151.

^{7e} Krčmář II § 37:V:5, VIII. Klang pri §u 362; Ehrenzweig § 187:I.

^{7f} Ehrenzweig § 504:II str. 425.

čakovalca, dalje pri poslednje-voljnih naredbah se pojavi prepoved o. o. kot vzporedno določilo. Pri Rimljanih je bilo tako zlasti pri kupnih pogodbah: *pactum de non alienando*.^{7g}

II.

Kadar je dogovorjena prepoved o. o. ali v zvezi s „glavnim poslom“ ali pa brez take zveze samostojno in torej ni le „refleks pričakovalnih pravic“, je treba ločiti pravno stanje pred 1. januarjem 1917 in od tega dne dalje. S 1. januarjem 1917 je stopil v veljavo § 364: c odz., ki nima povratne moči.⁸ Za prej sklenjene pogodbe velja prejšnje pravo in ker je takih prepovedi še nekaj, posebno v naših zemljiških knjigah, se nam je baviti tudi s prejšnjim pravom.

Prejšnje pravno stanje se razlikuje od sedanjega samo v nekaterih točkah. V ostalem pa je prejšnje slovstvo in sodstvo uporabno tudi za novo pravno stanje in obratno.

1.

Odz. govori o prepovedi odsvojitve v § 610: odsvojitvena prepoved ne izključuje poslednje-voljnih naredb; dalje v § 1371: zastavni dolžnik se ne more zavezati, da zastavljenega zemljišča ne bo drugemu „prepisal“. Po Krčmáru se nanaša tudi besedica „praviloma“ v § 362 na take prepovedi (II. str. 105, 107).

Zakon torej take prepovedi z določenimi izjemami dopušča. Pač po naravnopravnem naziranju o „prirojeni prostosti k dejanjem, s katerimi se ne kršijo pravice drugih oseb“ (§ 317 odz.). Duhu in smislu odz. bi ustrezala ta-le konstrukcija pogodbene prepovedi o. o.: lastniku se prepove, poslužiti se po § 362 odz. pristoječe mu pravice, stvar deloma ali celoma odsvojiti. Odz. pozna kar cel sistem „prepovednih pravic“, ki zavezujejo k opustitvam (*ad non faciendum, ad ommittendum*): §§ 313, 351, kjer se govori o „prepovedih“; §§ 1459, 1482, kjer se govori o „prepovednih pravicah“.⁹ Pri tem gre za zgolj obligatorične zaveze, stvarna pravica zavezanca sama pa je popolnoma neprizadeta.

Osebo, ki vzame opustitveno obvezo na-se, hočemo imenovati zavezanca, njegovega nasprotnika pa upravičenca.

^{7g} Bonfante, *Istituzioni di diritto romano* str. 415, 472.

⁸ Materialije str. 166; Klang § 364:c. Izjema spodaj III:2:a.

⁹ Ehrenzweig § 39:III.

2.

Pogodbena vsebina je torej dopustna in ne pade pod določbe § 879 odz. Glede osebne sposobnosti pogodnikov (§ 865 odz.) in glede pravega privoljenja (§ 869 odz.) ne velja nič posebnega.¹⁰ Za pravne osebe ni nikakih posebnih določb.^{10a} Prepoved se more tikati razpolaganja s telesnimi stvarmi ali pa razpolaganja s pravicami ali terjatvami. Glede prepovedi odstopa (cesije) velja, da ima „stvarni“ učinek,¹¹ dočim pri telesnih stvareh prepoved stvarnega učinka nima. Prepoved s takim učinkom bi odtegnila stvar prostemu prometu; zasebna poslovna volja ne zadostuje za ustanovitev stvarne prepovedi, za kaj takega je treba zakonske avtorizacije: nullum ius in re sine lege.¹²

Prejšnje pravno stanje take avtorizacije ne nudi. Posledica je, da prepoved ne spada v zemljiško knjigo¹³ in da tretje osebe, zlasti upniki zavezanega lastnika nanjo niso vezani.^{13a}

Naša praksa je vpis prepovedi v zemljiško knjigo pripuščala in mu pripisovala tudi stvarni učinek zoper pravne posle zavezanca. Steinbachov članek¹⁴ je v znanosti prodril, v praksi ne. Ni čuda; prakse celo nov zakon ne vrže zlepa iz tira.¹⁵ Glede oblike vpisa ni bilo enotnosti; najbolj priljubljena je bila zaznamba.¹⁶ Saj se tudi fid. nadomestitev zaznamuje („simile“). Sploh se pazi v praksi malo na to, da spada v zemljiško knjigo samo to, kar zakon jasno pripušča; to velja tudi za zaznambe.¹⁷ Še posebej se je upreti mnenju, da je mogoče zaznamovati prepoved na podlagi § 20a Zzk. Po tej določbi je mogoče vpisati samo take omejitve delo-

¹⁰ Rouček—Sedláček II str. 264.

^{10a} zakon 28. 7. 1902 drž. zak. št. 114; zakon 28. 12. 1911 drž. zak. št. 243; pri nas različni zakoni in uredbe s področja agrarne reforme, obmejnega režima itd.

¹¹ materialije str. 44; Randa—Kasanda str. 74; Ehrenzweig §§ 201:III, 329: III; Klang §§ 364:c, 1054 str. 976. „Absolutni“ učinek je pri terjatvah pojmovno nemogoč, ker učinkujejo terjatve samo inter partes. Res pa je, da pri terjatvah kot „osebnih“ pravicah ni zaščite dobre vere; zato velja pri terjatvah načelo § 442 odz. v polnem obsegu.

¹² Randa—Kasanda str. 76; enako po rimskem in pandektnem pravu: Dernburg—Sokolowski I str. 376, Windscheid—Kipp § 172a.

¹³ Steinbach str. 162; Randa—Kasanda str. 76.

^{13a} Krainz—Pfaff—Ehrenzweig 5. izdaja § 200:III.

¹⁴ prim. Kubeš str. 167.

¹⁵ Ehrenzweig § 6:I.

¹⁶ Steinbach str. 154; Bartsch 5. izdaja str. 26, 451 in 524 priporoča vpis v bremenskem listu in „poočitbo“ v lastninskem listu, ne da bi se količkaj zmenil za Steinbachove argumente.

¹⁷ prim. Steinbach 163.

valne ali razpolagalne sposobnosti, ki izvirajo iz oblastvenega akta ali neposredno iz zakona, ne pa takih, ki izvirajo iz pravnega posla. Te omejitve veljajo naspram vsakomur tudi, če niso zaznamovane; njih stvarni učinek ni posledica vpisa.¹⁸

Na brezpravno vpisane prepovedi se ni treba nikomur ozirati, one so popolnoma brezpomembne. Izbrišejo se na gol predlog zavezanca.¹⁹

Zoper izvršbe pa praksa prepovedi ni priznavala stvarnega učinka.²⁰ Zavezančevim upnikom se za prepoved ni bilo treba brigati in so vkljub prepovedi mogli doseči prisilno osnovo zastavne pravice ali prisilno dražbo. Zavezanec je mogel izvršbo izzvati in tako po ovinku doseči odsvojitve ali obremenitev.

Po pravilnem mnenju je priznati stvarni učinek prepovedi le, če se predstavlja kot *pactum adiectum* ali kot refleksna posledica pravnega posla, s katerim se ustanavljajo stvarne pravice pričakovalcev. Rok, pogoj ali stvarne pravice pričakovalcev morajo biti samostojno pogojene; prepoved sama na sebi jih ne vsebuje.²¹ Če take pravice niso ustanovljene, je vpis v zemljiško knjigo in sicer v katerikoli obliki nedopusten in neupoštevten. Od oblike vpisa njega veljavnost itak ni odvisna.²²

5.

Čl. 1104 laškega c. c. (čl. 1108 code Napoleon) našteva med bistvenimi potrebnostmi veljavne pogodbe izrečno tudi „*una causa lecita di obbligarisi*“. Odz. takega izrečnega predpisa nima, vendar ni sporno, da so pogodbe tudi po našem zasebnem pravu, če že ne brezizjemno, pa vsaj načeloma kavzalne. Ali je pogodba, s katero se ustanavlja prepoved o. o., kavzalna in v pozitivnem primeru, kaj je „*causa*“ te pogodbe? V tej zvezi se ne moremo baviti s celotnim problemom „*causae*“ v zasebnem pravu, nego se omejimo na naslednje opombe.

Stranke zasledujejo s pravnim poslom določen smoter (prim. § 914 odz.).²³ Ta smoter spada k „dejanskemu stanu“

¹⁸ Steinbach str. 165.

¹⁹ Steinbach str. 166 pristavlja: „kolikor ne prihajajo v poštev pravice tretjih oseb“.

²⁰ Steinbach str. 166; Kubeš str. 167; Krainz—Pfaff—Ehrenzweig 5. izdaja § 201 str. 568.

²¹ Steinbach str. 167; Randa—Kasanda str. 74.

²² prim. Kubeš str. 175 opomba 57.

²³ Korošec I/1 str. 95; prim. Ehrenzweig § 106:I: „*Geschäftszweck*“; dalje Klang pri §u 914:III:1 oz. tam citirano poročilo gosposke zbornice str. 274, „*der Geschäftszweck, die causa des Vertrages, vorüber der Konsens erklärt worden ist*“.

dotičnega konkretnega primera. Pravni red more dati smotru, ki ga stranke zasledujejo, pravno podlago, „pravni temelj“, „pravni naslov“, če smatra ta smoter za združljivega s tistim socialnim stanjem, ki ga pravni red hoče.²⁴ Tako nastanejo abstraktni „učini“ objektivnih norm. Smoter je nekaj konkretnega, subjektivnega in ga moremo imenovati tudi „subjektivno kavzo“; pravni temelj pa je del objektivnega pravnega reda in ga moremo imenovati „objektivno kavzo“.^{24a} Smoter mora biti medsebojno med strankama izjavljen in se morajo stranke nanj zediniti: pogodbeno pri- voljenje. „Objektivna kavza“ prepovedne pogodbe so §§ 610, 1371, 362 odz.

Smoter ni začetna, temveč je končna faza psihičnega procesa, ki se razvije pri pogodnikih.^{24b} Spočet je od nagibov, želj, ki po § 901 odz. redoma ne prihajajo v poštev. Točne meje med nagibom in smotrom ne potegne ne zakon ne znanost; prepuščeno je rešitvi posameznega primera, da jo ona določi glede na „potrebe praktičnega življenja“.

Ugotovitev poslovnega smotra je posebno važna tam, kjer za pravni posel ni predpisana določena oblika. Za ugotovitev smotra je potrebna ugotovitev volje strank in je v to svrho upoštevati ali vsaj soupoštevati psihološka pravila.^{24c} Ta pravila nas nakazujejo na raziskovanje nagibov, s katerih so stranke izhajale in se tako pokaže pomembnost nagibov za ugotovitev poslovnega smotra.²⁵

Za pogodbo o prepovedi o. o. posebna oblika ni predpisana. Pravilna razlaga pogodbene volje, ugotovitev poslovnega smotra, ima zato široko polje udejstvovanja. Na to se še povrnemo.

Abstraktni posli se definirajo n. pr. kot taki, pri katerih „smoter ni razviden iz pravnega posla samega“;^{25a} pri katerih „kavza iz posla ni razvidna“;^{25b} pri katerih „iz obveznosti ene stranke ne moremo sklepati na obveznost druge stranke“;^{25c} pri katerih „obveznostni razlog ne spada k poslovnim vsebini“.^{25c} Iz teh definicij razvidimo le, da se pri abstraktnih poslih ni baviti s subjektivno, temveč le z objektivno kavzo; ne razvidimo seveda, ali naj bo določen po-

²⁴ prim. Steinbach GZ 1904 str. 286; Simoncelli, Istituzioni di diritto privato italiano tt. 82, 84; Krčmář, III § 5:II:2:b.

^{24a} prim. Sedláček t. 114, dalje tt. 118, 363; Bonfante str. 71, 82; bürgerl. Rechts str. 35.

^{24b} prim. Wolff, Verbotenes Verhalten str. 55 nasl.; Grundriss des toda tudi Rouček—Sedláček § 424.

^{24c} Sl. Pravnik 1906 str. 13, 14; Ehrenzweig § 1 op. 19; Reichel, Über forensische Psychologie.

²⁵ Korošec I/1 str. 95.

sel abstrakten ali kavzalen. Ni čuda, da ni enotnosti naziranje glede tega, kateri posamezni posli naj bodo abstraktni in kateri kavzalni. Kot primer abstraktnega posla se navaja sprejem nakazila po § 1402 odz.; Pisko^{25d} navaja razloge zoper to naziranje. Ali je različne varnostne pogodbe smatrati za abstraktne ali za kavzalne?

Vsekakor imajo stranke tudi pri abstraktnem poslu „vzroke“, ^{25e} da ga sklenejo. Ako pametnega „vzroka“ ni, potem ne more biti resne pogodbene volje. Iz tega se vidi, kako prav ima Steinbach, ko opozarja na težave pravne konstrukcije pri abstraktnih poslih.²⁶

„Vzroki“, da se sklepajo samostojne prepovedne pogodbe, so n. pr. lastnik hoče napraviti konec slabemu gospodarstvu, zato dovoli prepoved na korist — recimo — svoje žene; solastniki se hočejo vzajemno ali nevzajemno zavarovati zoper možnost razpolaganja s solastninskimi deleži (§ 829 odz.), da se ne vrine kaka nevšečna oseba v skupnost; kapitalist se dalj časa ne more odločiti, ali bi dal posojilo na posestvo ali ne, hoče se zavarovati zoper spremembe knjižnega stanja in mu zaznamba vrstnega reda ne zadoštuje.²⁷ Vidimo, da gre strankam za to, da zavarujejo določene interese²⁸ gmotne ali zgolj osebne narave: pravni položaj žene in otrok, ogrožen vsled slabega gospodarstva lastnika; osebno korist solastnikov na tem, da ne pridejo v skupnost z osebo, katere nagnjenja jim bodo nezaželjena; korist upnika, ki špekulira z najugodnejšim plasiranjem svojega denarja. Ta varnost je smoter, ki ga stranke s poslom očitno zasledujejo in glede katerega se poslovne volje obojestransko strinjajo. Prepovedna pogodba spada k varnostnim pogodbam in je kavzalna. Njena subjektivna kava je: varnost.

Isto velja, če je prepovedna pogodba zgolj *pactum adiectum*. Pri darilni pogodbi n. pr. ima darovalec interes na tem, da ostani darilo trajno obdarjencu; njemu ga darovalec privošči, drugemu ne in hoče ta interes zavarovati s prepovedjo. Pri izročilnih pogodbah izročevalec, ki si je pridržal preživitek ali užitek, ne želi, da bi na stara leta prišel

^{25a} Korošec ravno tam.

^{25b} Krčmář III § 3:III.

^{25c} Sedláček I. t. 120.

^{25č} Ehrenzweig § 317:I.

^{25d} Lehrbuch des öst. Handelsrechts str. 317; prim Sedláček I t. 120.

^{25e} po latinsko tudi: „causa“.

²⁶ GZ 1904 str. 286; prim Sedláček I t. 121.

²⁷ Steinbach str. 154.

²⁸ Ehrenzweig § 51:II; Krčmář I § 12:V.

vsled spremembe v osebi lastnika v nove, nenavajene ali negotove razmere; ta interes zavaruje s prepovedjo. V ženitnih pismih po „štajerskem sistemu“ se zavarujeta pogodnika zoper nevšečnosti, ki izvirajo iz proste razpolage s solastninskimi deleži; če je pa ženitno pismo narejeno po „kranjskem sistemu“, si zavaruje pogodnik, ki ne postane solastnik, svoj položaj na najuspešnejši način s prepovedjo o. o. Pactum adiectum ima torej svoj lastni smoter, ki obstoji poleg poslovnega smotra temeljnega posla.^{28a}

Odkloniti je mnenje,^{28b} da mora biti zavarovani interes imovinske narave, češ da sicer ni možnosti odškodninskega zahtevka, kadar pride do kršenja prepovedi; omejitev lastninske pravice oz. razpolagalne sposobnosti da bi bila zato nesmiselna in zato neveljavna. To mnenje v zakonu nima opore; priznanje zahtevka de iure je eno, njega praktična izvedljivost v primeru kršenja je drugo. Le kadar bi interesa sploh ne bilo ali če interes pozneje odpade, je oz. postane omejitev lastninske pravice oz. razpolagalne sposobnosti nesmiselna in zato odpade.²⁹

Kolikor omejuje prepoved samo razpolagalno sposobnost, je dano samo osebno jamstvo; zavezanec ne sme razpolagati. Kadar pa omejuje prepoved lastninsko pravico samo, potem gre za stvarno jamstvo; zavezane ne more razpolagati. Dočim se ustanovi pri zastavljanju stvarno jamstvo z nastankom nove stvarne, t. j. zastavne pravice in sicer v varnost določene (denarne) terjatve, se pri prepovedi o. o. že obstoječa stvarna pravica omeji in sicer v varnost premoženjskega ali osebnega interesa ali pravnega položaja upravičenca. Varnost je pojmovno „akcesorična kavza“.³⁰ Če ni principalnega interesa ali pravnega položaja, je prepovedna pogodba neveljavna. Če odpade interes ali pravni položaj naknadno, je prepoved ob veljavo.³¹

4.

Vsebina prepovedi je prepuščena dispozitivni volji strank. Izjema je določba § 1571 odz., dalje da stranke ne morejo dati prepovedi stvarnega učinka, v kolikor ni za to posebne zakonite podlage. Stranke morejo v naprej določiti, da prepoved za gotove primere ne velja, da torej lastnik v teh primerih prosto razpolaga. Upravičenec se more svoji

^{28a} Ehrenzweig § 317:V:2.

^{28b} Randa—Kasanda str. 76; Randa, Eigentumsrecht 1893 str. 215.

²⁹ Steinbach str. 162; Ehrenzweig § 201:III; Vážný 9897.

³⁰ Sedláček I tt. 118, 362—363.

³¹ Kubeš str. 241.

pravici tudi naknadno odreči in sicer na splošno ali pa samo za določen primer.

Kolikor ni razvidna drugačna volja strank, torej v dvomu, bo veljalo sledeče.

Pristanek upravičenca na obremenitev ne pomeni pristanka tudi na odsvojitve.³²

Prepoved odsvojitve obsega po pretežnem mnenju tudi prepoved obremenitve.³³ Ta zaključek bazira na okolnosti, da je odsvojitve (sc. za zavezanca) večje zlo, kot obremenitev: in maiore minus continetur; arg. a maiore. Stranke pa utegnejo biti v konkretnem primeru tudi družega mnenja; z logičnega stališča je neoporečen tudi zaključek, da stranke zoper obremenitev, zlasti v nujni potrebi, niso imele pomislekov. Iz pravila: prepoved odsvojitve vsebuje tudi prepoved obremenitve, — bi sledilo arg. a contrario, da prepoved obremenitve ne vsebuje prepovedi odsvojitve. Argumento a minore se pride do nasprotnega zaključka. Tudi ta zaključek je logično neoporečen: če je prepovedana že gola obremenitev, mora biti tembolj prepovedana odsvojitve.³⁴ Za zavezanca je z gospodarskega stališča odsvojitve lahko manjše zlo kot obremenitev.

V praksi se more včasih opaziti, da stranke ne mislijo na razliko med odsvojitvijo in obremenitvijo, oba izraza smatrajo kot enakovredna; iz tega razloga se poslužujejo samo enega izmed njih. V drugih primerih se ta razlika dela; dela jo tudi zakon (§ 364:c odz.) in razširjena jezikovna raba (prim. SZ X-290).

Še bolj zamotana postane stvar, kadar se stranke ne poslužujejo pravniskih izrazov, temveč svojih. V praksi pogost pojav.^{34a} Pravniki se lahko zedinijo na pojem „odsvojitve v

³² Sl. Pravnik odločba št. 364; dalje Ut 170/34.

³³ Klang pri § 364:c; Kubeš str. 236: starejša veda si očitvidino ni mogla zamisliti, da bi bila možna prisilna osnova zastavne pravice, potem bi se pa posestvo za to terjatev ne smelo prodati. Zastavno pravico pa je možno realizirati tudi s prisilno upravo. Dalje Rouček—Sedláček II str. 264; razlogi odločbe SZ X:290. Glasom odločb SZ VI:326, VII:395 in VIII:355 velja to „praviloma“, čemur je pritrčiti. Argumentacija, da obsega prepoved odsvojitve „logično“ tudi prepoved obremenitve (Gl. U. n. F. 912) je logična; vprašanje je le, če so se tudi stranke posluževale iste logike. Drugače odločba Sl. Pravnik št. 478. Pripomniti je, da se je odločba Gl. U. n. F. 912 postavila na pravilno stališče, da prepoved kljub vpisu nima stvarnega učinka.

³⁴ Kubeš str. 237: prepoved odsvojitve ne vsebuje prepovedi obremenitve, pač pa vsebuje prepoved obremenitve prepoved odsvojitve; „zaključek, ki vsebuje seveda paradoks“. Čsl. načrt 1931 se vprašaju ogne.

najširšem smislu^{34b}: 1. dejanja, s katerimi se lastnik znebi lastninske pravice bodisi a) da jo prenese na drugo osebo, bodisi b) da je ne prenese na drugo osebo; 2. dejanja, s katerimi ustanovi lastnik stvarno pravico na svoji stvari; 3. dejanja, s katerimi se lastnik znebi stvarne pravice na (tuji) stvari; 4. dejanja, s katerimi ustanovi lastnik obligatorične užitvalne pravice na svoji stvari in 5. dejanja, s katerimi pridobe druge osebe (upniki) plačilne pravice na stvari. Potemtakem je razumeti pod odsvojitvijo vsa dejanja, s katerimi se po pravnoposlovni ali izvršilni poti doseže prestanek lastninske pravice dosedajnega lastnika, torej: kupo-prodajo, menjavo, daritev (med živimi in za primer smrti SZ VII—248), napustitev, domik itd. Pod obremenitvijo pa so razumeti vsa pravnoposlovna ali izvršilna dejanja, s katerimi se ustanove iura in re aliena ali tazv. plačilne pravice v smislu izvršil. reda: zastavna pravica, realno breme ali pa tudi samo osebne užitvalne pravice, n. pr. rabokupna pogodba, dalje uvedba prisilne uprave, prisilne dražbe.

V dvomu bo smatrati, da spadajo sem samo pravni posli med živimi (arg. § 610 odz.).

Pri reševanju posameznega primera v praksi se vse te formule ne smejo uporabiti brez upoštevanja prave poslovne volje strank. Ali bo strankam res prisoditi, da so pod prepovedjo obremenitve razumele, da se tudi služnost ne sme ustanoviti? Posebno, če služnost ne vpliva občutno na vrednost prizadete stvari. Pri rabokupni pogodbi se bo pravnik nagibal bolj k naziranju, da ne gre za obremenitev, ker rodi rabokupna pogodba zgolj obligatorne obveze. Stranke utegnejo smatrati, da je tudi oddaja rabe obremenitev. Sicer pa je tudi med pravniki sporno, ali je rabokupna pravica, tudi če ni vknjižena, v resnici zgolj obligatorna pogodba ali pa je stvarna pravica posebne vrste ali pa osebna pravica, ki ima v resnici stvarne učinke.^{34c} Včasih je sploh težko dognati, ali je smatrati ugotovljeno pogodbeno vsebino za služnost ali pa za rabokupno razmerje.^{34c} Če bi prejšnje pravo pripuščalo prepovedi, ki omejujejo lastninsko pravico samo, bi nastala za razlago nadaljnja težava, namreč ali so

^{34a} Sl. Pravniki 1906 str. 15: „Po papirnem jeziku se še nikdar ni dogodil kak pravniški substrat“. — Tako se n. pr. v praktičnem življenju še danes rabi beseda „prigovarjati“ v sličnem pomenu kot „nagovarjati“, ne pa v pomenu „ugovarjati“.

^{34b} Krčmář II § 40:Al.

^{34c} Právník 1931 str. 88, 194; prim. Ehrenzweig § 369: I, 370: III: I in Klang § 1090 str. 16.

^{34c} prim. Mohorič v Sl. Pravniku 1911 str. 1.

imele stranke v mislih omejitev lastninske pravice ali pa samò omejitev razpolagalne sposobnosti.

S temi razmotrivanji naj bo samo to povedano, da se pri reševanju konkretnih primerov ni krčevito oklepiti šolskih šablon in jih strankam na področju dispozitivnega prava oktroirati, temveč da je vedno in predvsem v podrobnem ugotoviti poslovno voljo strank. Teoretična formula nam da samo več ali manj popolno navodilo, v katerih smereh je sondirati voljo strank. Res pa je, da pogosto tudi pri naj-vestnejši preiskavi poslovne volje strank ne bo mogoče izhajati brez takz. „dopolnilne razlage“.^{34d}

Prepoved se bo redoma tikala samo razpolaganja s tvarino stvari ne pa razpolaganja z njenimi plodovi.

Pri solastninski skupnosti ovira prepoved razpolago in s tem predlog na razrušitev skupnosti samo od strani zavezanega solastnika, ne pa od strani nezavezanega solastnika.³⁵

5.

Glede odplatnosti prepovedne pogodbe je upoštevati stari § 864 odz., ki zamenjava enostranske z neodplatnimi in dvostranske z odplatnimi posli. Isto napako napravi tudi novi § 917 odz., ki velja za prepovedi, ustanovljene od 1. januarja 1917 dalje.³⁶ Za prejšnje pravo prihaja nadalje v poštev tudi stari § 1173 odz. O dvostranskih obvezah govori odz. samo v §§ 915, 934 in 1369, ki niso novelirani.

Pri prepovedi o. o. prevzame obvezo v dvomu na-se samo zavezanec; posel je torej v dvomu enostranski. V dvomu upravičenec ni zavezan k odplati; posel je v dvomu neodplaten ali vsaj „nevtralen“.³⁷ Ne bo pa daritev od strani zavezanca, ker ne bo darilnega namena.

Glede spodbijanja po stečajnem oz. spodbijalnem zakonu je upoštevati predvsem, da je prevzem obveze „pravno dejanje“³⁸ v smislu navedenih zakonov. Dalje, da gre za varnostni posel in da veljajo torej ista, zelo sporna in nejasna načela, kot pri spodbijanju zastavitev itd.³⁹

^{34d} Ehrenzweig § 106: I; prim. Sedláček I t. 130.

³⁵ SZ X: 46; Klang Jur. Bl. 1928 str. 554 in v komentarju § 364: c.

³⁶ prim. Klang § 917 str. 439 nasl.

³⁷ Klang § 917 str. 446.

³⁸ Ehrenzweig § 85: II: 5; prim. Cg Ia 1003/31 okrožnega sodišča v Ljubljani.

³⁹ prim. Klang § 917 str. 449 in § 1369; Ehrenzweig § 284: II.

6.

Glede prestanka prepovedi ni bilo nikakih posebnih določb.

Iz njene akcesornosti sledi, da ugasne, čim odpade zaščiteni interes. Če je prepoved dogovorjena med zakonci, bo interes s smrtjo enega odpadel ali pa ne; prepoved je mogla biti n. pr. dogovorjena tudi na korist tretje osebe. Vse to je odvisno od razlage konkretnega primera; vsekakor se na splošno ne da reči, da razveza zakona nima vpliva na nadaljnjo veljavo prepovedi.^{39a}

Upravičenec se more odreči svojim pravicam za dotični primer ali pa na splošno. Če je upravičenec več, se morajo odreči vsi; večina ne zadostuje.⁴⁰

Z zavezančevo smrtjo preide obveza na njegove dediče; prejšnje pravo ni imelo v tem pogledu nobene izjemne določbe. (Glej spodaj III : 2 : a). Z ozirom na osebni značaj upravičenja iz prepovedi je v dvomu smatrati, da se pravice iz prepovedi na strani upravičenca ne podedujejo.^{40a} Interesi, ki jih prepoved varuje, so bolj osebne vrednote, kot pa take, ki bi mogle preiti na dediča, oz. ki bi mogle z isto vsebino in z istim smislom obstojati tudi v osebi dediča. Razlaga poslovnega smotra utegne dovesti do drugačnih zaključkov.

7.

Upravičenje iz prepovedi zaradi svojega osebnega značaja ne more imeti prometne vrednosti in ni prenosno s pravnim poslom.^{40b} Zato tudi ne more biti predmet izvršbe.⁴¹ Po naziranju prakse prepoved po prejšnjem pravnem stanju ni ovirala izvršbe na prizadeto stvar; stališče, ki je v tej točki popolnoma v skladu s Steinbachovim mnenjem.

8.

Ker je praksa pripuščala vpis prepovedi v zemljiško knjigo, je moglo priti do kršitve prepovedi pri nepremičninah samo vsled pomote zemljiškoknjižnega sodišča. Vpisana prepoved je namreč knjižni zadržek in se mora kot tak uradno upoštevati; predlogi za odsvojitve in obremenitve so morali biti kot nasprotni knjižnemu stanju uradoma zavrnjeni. Potemtakem je moglo priti do kršitve samo pri pre-

^{39a} Kubeš str. 241.

⁴⁰ Vážný 11.959.

^{40a} nasprotno Kubeš str. 241.

^{40b} Ut 181/35.

⁴¹ obrazloženje k i. r. str. 527.

mičninah, pri nepremičninah pa samo, če prepoved ali nepremičnina nista bili v zemljiški knjigi. Tudi prepovedi odstopa gre absolutni učinek.

Če je bila kršena prepoved z zgolj obligatornim učinkom, velja § 1523 odz.: upravičenec more od zavezanca zahtevati upostavitev prejšnjega stanja oz. odškodnino.⁴² Upostavitev prejšnjega stanja bi šla za tem, da mora zavezanec stvar (za se!) nazaj pridobiti oziroma zopet razbremeniti (depurirati). Ravno tako nepraktičen je odškodninski zahtevek; kako naj se škoda določi? Edina praktično izvedljiva posledica kršenja je zapadlost morebitne pogodbene globe.^{42a}

Drugačna je stvar, če je prepoved zvezana z rokom ali razveznim pogojem. Tu more upravičenec stvar zase vindicirati oz. zahtevati razbremenitev od tretje osebe. Glede sedajnega pravnega stanja glej pod III : 5.

III.

1.

Novo pravno stanje velja za prepovedi, ki so bile ustanovljene od 1. januarja 1917 dalje in sicer samo za tiste prepovedi, ki se tičejo „stvari ali stvarnih pravic“. Pod „stvarmi“ so mišljene samo telesne stvari, nepremičnine ali premičnine, ne pa pravice in terjatve. To izhaja iz naslednjega. § 53 vladinega načrta je govoril na kratko o „pravica“ in bi torej veljal tudi za terjatve. Po mnenju justične komisije je pa imela prepoved pri terjatvah „absolutni“ učinek že po takratnem pravnem stanju. Zato je bilo določeno sedajne besedilo, ki terjatve namenoma izpušča.⁴³

2.

Glede prepovedi, ki se tičejo stvarnih pravic ali stvari, kaže sedajne pravno stanje dve izraziti novosti in sicer

a) na splošno. Prepoved velja najdalj do smrti zavezanca oz. kot se zakon preozko izraža: „prvega lastnika“. Zakaj govori zakon o „prvem lastniku“, ni jasno; materialije str. 165 govore pravilno o „prvem pridobitelju“ in poudarjajo, da se prepoved ne ustanavlja samo pri izročitvi v last, ampak tudi pri ustanavljanju pravic in re aliena. Namesto „prvi lastnik“ je torej bolje reči: zavezanec, prvi pridobitelj ali podobno.^{43a}

Ta časovna omejitev velja neglede na to, ali gre za nepremičnine ali za premičnine. Z njo je v skladu dispozitivna

⁴² prim. Steinbach str. 162; Kubeš str. 238.

^{42a} Fischer-Colbrie v GZ 1919 št. 23—24; Rouček-Sedláček II str. 265.

⁴³ Kubeš str. 235; Rouček-Sedláček II str. 264.

^{43a} Kubeš str. 171; Rouček-Sedláček II str. 264.

določba §a 610 odz., da prepoved odsvojitve ne ovira poslednje-voljnih naredb.

Časovna omejitev na življensko dobo prihaja praktično do izraza samo pri fizičnih osebah, ne pa pri jurističnih. Te morejo biti časovno neomejeno zavezane. Njih imovina je že itak več ali manj odtegnjena prostemu prometu in določba § 364 : c položaja v tem pogledu ne poslabša. Ker juristične osebe ne morejo imeti svojcev, prepoved ne more imeti absolutnega učinka.^{43b} Zato tudi ne more biti deležna vpisa v zemljiško knjigo. Izjema mora biti ustanovljena s posebnim zakonitim predpisom n. pr. § 14 III. novele: prepoved na korist državnega stanovanjskega zaklada.

Omejitev veljavnosti na življensko dobo zavezanca velja tudi za prepovedi, ustanovljene pred 1. januarjem 1917. To izhaja iz zakonodajne politike III. novele in splošnih načel o. d. z.

b) prepoved z absolutnim učinkom je nadalje omejena aa) na ozek krog „svojcev“, ki so naštetih v § 364 : c in ki niso v celoti istovetni z „bližnjimi svojci“ v smislu § 4 spodb. zakona ali § 34 Stz. oz. § 187 III. novele in bb) na nepremičnine, ker je odvisna od knjižnega vpisa.

aa) Znotraj kroga svojcev po § 364 : c se more osnovati prepoved s stvarnim učinkom tudi na korist tretje osebe; oba pogodnika in pogodovanec morajo pripadati temu krogu. To pripadnost je izkazati z javno listino; vendar praksa v tem pogledu ni tako stroga.

bb) Oblika vpisa je pri nas urejena v §§ 9 in 11 Zozk. Pod besedo „vpisati“ v § 11 : II se more z ozirom na §§ 4 in 8 Zzk. razumeti samo vknjižba ali predznamba, ne pa zaznamba. Prepoved se v bremenskem listu vknjiži ali predznamuje, v lastninskem listu pa „poočiti“ in praksa v resnici večinoma tako tudi postopa.⁴⁴ Če nepremičnine ni v zemljiški knjigi ali če gre za nadstavbo (superedifikat), si je treba pomagati s položbo listine;⁴⁵ § 364 : c govori res o javnih knjigah, vendar tega izraza ni vzeti dobesedno, kot n. pr. tudi izraza „prvi lastnik“ ne.

Če niso podane predpostavke pod aa) in bb), ima prepoved samo obligatoričen učinek in je vsak vpis nemogoč.⁴⁶

^{43b} Kubeš str. 172.

⁴⁴ drugače Ut 170/34: zadostuje zaznamba v lastninskem listu; vpis v bremenskem listu bi bil po § 8 z. z. in § 11 Zozk. potreben le, če bi veljal zoper vsakega lastnika; prepoved pa velja le, dokler živi tisti lastnik, ki jo je dovolil.

⁴⁵ drugače Klang § 364 : c: položba listine ne more nadomestiti vpisa. Enako verjetno tudi Krčmář II § 40 C: III: 3: c.

⁴⁶ SZ X: 100.

Če bi bil vkljub temu dovoljen in izvršen, nima nikakega pravnega učinka.⁴⁷

Izbris zakonito dovoljene prepovedi se izvrši na podlagi sposobne listine. Kot taka velja tudi mrliški list o smrti zavezanca; tudi zavezančev upnik more na tej podlagi izposlovati izbris.⁴⁸ Gol predlog brez listine zadostuje, kadar se vpiše nov lastnik vsled smrti prejšnjega.⁴⁹ Dalje, če je bil vpis per nefas dovoljen in izvršen.

Vpis prepovedi predstavlja knjižni zadržek in ga mora zemljiškoknjižno sodišče uradoma upoštevati; predlog, ki mu nasprotuje, mora uradoma zavrnuti. Če je bila obremenitev ali odsvojitve navzlic temu knjižno izvršena, mora pridobitelj na zahtevo vpostaviti prejšnje knjižno stanje in sicer vkljub pravomočnosti svojega vpisa.⁵⁰

Vrstni red vpisa se ravna po § 29 z. z. Glede pravic s starejšim vrstnim redom nima prepoved nikakega učinka.⁵¹ Nasproti pravicam z zakonito prednostjo prepoved istotako nima učinka in njen vrstni red ne prihaja v poštev.⁵²

3.

Iz besedila § 364: c ne izhaja, da bi se mogla ustanoviti prepoved samo kot vzporedno določilo v okvirju pogodbe z drugo temeljno vsebino, torej kot „pactum adiectum“. Zato velja, da se more ustanoviti tudi čisto samostojno.⁵³ Vladni načrt se je sicer glasil v § 53 takole: „Pri prenosu pravic⁵⁴ na ... se more pridobitelju s pogodbo ... odvzeti pravica odsvojitve ali obremenitve potom pogodbe“. Vsled ugovorov je bilo to besedilo tako spremenjeno, kot se danes glasi. Zato ni dvoma, da je tudi samostojna prepoved dovoljena,⁵⁵ kot tudi, da je prepoved ovira izvršbi.

4.

V izvršbi se pokaže, ali ima pravica kaj praktične vrednosti ali ne. Če prepoved ni vpisana ali če gre za premičnine, ima prepoved samo obligatoren učinek; ne veže zavezančevih upnikov in izvršbe ne more ovirati. Če pa je prepoved vpisana, je izvršba deloma nedopustna.

⁴⁷ Vážný 10.424; Klang § 364:c.

⁴⁸ Ut 181/35.

⁴⁹ Kubeš str. 175.

⁵⁰ Vážný 13.104.

⁵¹ Vážný 12.596, 12.862.

⁵² Kubeš str. 239; Klang § 364: c; SZ XII: 57.

⁵³ Ehrenzweig § 201: III.

⁵⁴ podčrtal pisec.

⁵⁵ Kubeš str. 169.

Ta nedopustnost ne sledi v prvi vrsti iz načela § 37 i. r., kajti prizadeta stvar spada v zavezančevo imovino. Kjer ne gre za pričakovalne pravice tretjih oseb, tudi ne more biti govora o tkzv. deljeni lastnini tretjih oseb v smislu §§ 357—359 odz.⁵⁶ Pač pa je stvar z zakonito dopustno dispozicijo zasebne volje začasno odtegnjena prostemu prometu in je iz tega razloga „izvzeta“ iz izvršbe. Zato se nedopustnost izvršbe ne uveljavlja samo s tožbo po § 37 i. r. oz. ugovorom po § 170: 5 i. r., nego tudi z rekurzom zoper izvršilno dovolilo. Vendar je rekurz iz procesualnih ozirov samo takrat mogoč, kadar prepoved po svoji vsebini ne more biti sporna ali dvomljiva, kadar torej ne gre za ugotavljanje prave pogodbene volje strank in je rešitev mogoča zgolj na podlagi spisa. Slično dupliciteto obrambnih sredstev (na strani zavezanca) imamo tudi pri določbah §§ 35, 40 i. r. K rekurzu je upravičen tako zavezanec⁵⁷ kot tudi upravičenec,⁵⁸ ki v izvršilnem postopanju ni stranka, nego samo udeleženec (prim. Hora, Soustava exekučního práva str. 30, 32, 46, 59). Izvršilno dovolilo je dostaviti tudi upravičencu.⁵⁹ Če upravičenec ni bil obveščen ali če je vkljub obvestilu opustil rekurz, je izvršbo tudi po pravnomočnosti izvršilnega dovolila na predlog ali uradoma ustaviti po § 39: 2 i. r. Vkljub pravnomočnosti izvršilnega dovolila so vsa izvršilna dejanja neveljavna.⁶⁰

Da prepoved prisilne uprave (vsaj praviloma) ne ovira, ni dvomljivo.⁶¹

Glede prisilne osnove zastavne pravice in glede prisilne dražbe pa je upoštevati na eni strani, da je vsebina prepovedi dispozitivna (zgoraj II: 4) in na drugi strani, da sodišče pri dovoljevanju izvršbe nima možnosti ugotavljati voljo strank, nego mora postopati samo na podlagi spisa, upošteva je navedbe izvršilnega predloga (§ 54 i. r.). Dovolilno sodišče se bo držalo besedila pogodbe oz. zemljiškoknjižnega vpisa in mu bo prisodilo tisti smisel, kot ga imajo od strank rabljene besede v normalnih primerih. Normalni pomen besed bo ta-le: prepoved odsvojitve ovira odsvojitvev in s tem tudi prisilno dražbo, vsebuje v dvomu tudi prepoved

⁵⁶ Steinbach str. 174.

⁵⁷ Vážný 11.695, nasprotno 8039.

⁵⁸ Ut 170/34, Vážný 11.959.

⁵⁹ Ut 170/34 in sicer po §§ 151:1, 156 Zzk., ker na izvršilnem postopanju upravičenec iz prepovedi ni udeležen. SZ VIII: 35; prepovednega upravičenca je obvestiti po § 123 (avstr.) z. z., § 64 in čl. 15: 2 i. r. in ga ni nakazati na pot izbrisne tožbe, SZ VI: 254.

⁶⁰ Vážný 13.104.

⁶¹ Kubeš str. 239; Neumann-Lichtblau str. 377.

obremenitve in ovira prisilno osnovo zastavne pravice.^{61a} Prepoved obremenitve ovira prisilno osnovo zastavne pravice in vsebuje v dvomu tudi prepoved odsvojitve, tako da ovira tudi prisilno dražbo.⁶² Vendar enotnosti ni niti v slovstvu niti v sodstvu. Naše vrhovno sodišče razlikuje med odsvojitvijo in obremenitvijo v odločbah Sl. Pravnika št. 364 in Ut 170/54; po odločbi Sl. Pravnika št. 478 prepoved odsvojitve ne izključuje poznejše obremenitve, vendar bi se za dotično terjatev dražba ne mogla dovoliti (prim. opombo 55). Po odločbi Ut 254/55 prepoved obremenitve ne izključuje prisilne dražbe.⁶³

Če se glasi izvršilni naslov tako zoper lastnika nepremičnine kot tudi zoper upravičenca, se dražba zoper slednjega ne more dovoliti, ker ni lastnik zemljišča (§ 153: 1 i. r.; Ut 397/54). Vendar gre praksa tudi preko tega pomisleka, in sicer iz razloga, da ovira prepoved izvršbo samo takrat, kadar ni podan pristanek upravičenca na izvršbo; izvršilni naslov pa nadomestuje pristanek.

Izvršba v zavarovanje je vsekakor obremenitev, dasi samo začasna (pogojna); kolikor je prisilna vknjižba nedopustna, je nedopustna tudi predznamba v zavarovanje.

To ne velja samo za izvršbo v prid denarnih terjatev, nego tudi za izvršbo v smislu §§ 349 in 350 i. r.

Da prepoved ne predstavlja ovire pri izvršbi v prid terjatev z zakonito prednostjo ali prednostno zastavno pravico, je bilo že povedano (zgoraj III: 2, opomba 52).

Kolikor je prizadeta stvar odtegnjena izvršbi, je odtegnjena tudi stečajnemu postopanju (§ 2 Stz.). Stečajni upravnik mora dobiti pristanek prepovednega upravičenca za prodajo ali pa mora prepoved spodbijati. Prisilna osnova zastavne pravice in prisilna uprava v stečaju ne prihajata v poštev, ker gre stečajno postopanje za vnovčenjem sklada.

5.

Ker omejuje novo pravno stanje stvarni učinek prepovedi na ozek krog oseb in ker pri kršenju zgolj obligatorne prepovedi upravičenec nima na razpolago nikakih učinkovi-

^{61a} Walker-Jaitner str. 151. Glej tudi opombo 55. Nejasna sta Ehrenzweig § 201 str. 185 in Neumann-Lichtblau str. 377: prepoved odsvojitve in obremenitve izključuje dražbo in prisilni vpis zastavne pravice; str. 482: prepoved odsvojitve ali obremenitve ovira dražbo.

⁶² Kubeš str. 259; glasom Weissovega dodatka pri Klangu str. 807 pa čsl. praksa koleba.

⁶³ Walker-Jaitner str. 151; SZ X: 290 in Klang pri § 364: c s pristavkom, da se vknjižba po § 208 i. r. ne more dovoliti. Verjetno nasprotnega mnenja Neumann-Lichtblau str. 482.

tih sredstev (zgoraj II: 8), prihajajo stranke v skušnjava, da obidejo zakon s tem, da dogovore prepoved v zunanji obliki razveznega pogoja. Tak dogovor je fravdolozen in zato neveljaven.⁶⁴ Fravdolozni namen mora biti seveda dokazan. Fravdoložnost po prejšnjem pravnem stanju oz. bolje: po prejšnji praksi ni imela pomena, ker je praksa vsaki vpisani prepovedi priznavala stvarni učinek. Pravilno poudarja Ehrenzweig l. c. tudi, da začasna odredba po § 382: 6 i. r. ne more izven kroga v § 364: c naštetih svojcev imeti stvarnega učinka, če gre za zavarovanje zahtevkov iz obligatorne prepovedne pogodbe.

IV.

Randa⁶⁵ pravi, da je prepovedna pogodba izjava poslovne volje čisto „posebne vrste in posebnih učinkov“. To je resnica in zato je ta pravni pojav težko analizirati in težko konstruirati. V ilustracijo: zakon z dne 28. decembra 1911 št. 243 drž. zak. jo kvalificira kot realno breme, kar materialije k III. noveli (str. 165) upravičeno grajajo. Težave so zlasti pri vprašanju „kavze“, odplatnosti in spodbojnosti, prenosnosti, dednosti in izvršbe. Zakonodajalec ji je posvetil samo kratki § 364: c; §§ 610 in 1371 se jo samo mimogrede dotikata. Praksa, najboljši registrator in regulator življenjskih potreb, stoji pred važnimi vprašanji, za katerih rešitev ne najde v zakonu neposredne ali nedvoumne podlage in ne more biti enotna. Posebno kočljiv je položaj sodišča, ki ima rešiti izvršilni predlog. Zakonodavec, če si je svest svojih ustavnih prerogativ, mora prakso napeljati v določeno strujo.⁶⁶

Načrt jdz. nam prinaša v § 387 samo prevod § 364: c odz. Razen nekaterih stilističnih sprememb, o katerih je že bilo govora, so potrebne še naslednje dopolnitve:

Stvarni učinek naj se prizna prepovedi tudi, če je dogovorjena (ali poslednje-voljno odrejena) med sorojenci, med očimom, mačeho in pastorki.

Glede izvršbe naj se v zakonu izreče, da jo prepoved izključuje, v dvomu ne glede na to, ali je prepovedana samo obremenitev ali odsvojitve ali oboje. Te določbe ne veljajo pri izvršbi v prid zahtevkov, ki uživajo zakonito prednostno ali zastavno pravico ali če se glasi izvršilni naslov tudi zoper prepovednega upravičenca.

⁶⁴ Ehrenzweig § 201: III: 2: b; Klang pri § 364: c in Fischer-Colbrie v GZ 1919 št. 23—24.

⁶⁵ Eigentumsrecht 1895 str. 215; Randa-Kasanda str. 74.

⁶⁶ Ehrenzweig § 6: I i. f.

Kreditne in kavcijske hipoteke.

(Maksimalne hipoteke.)

Dr. Vladimir K. Grossmann.

(Konec.)

b) Prestanek maksimalne hipoteke.

Maksimalna hipoteka prestane s tem, da se vknjiži nje izbris v zemljiški knjigi. To se more zgoditi na tri načine:

- a) Na temelju pravilne izbrisne pobotnice;
- b) Na temelju pravnomočne sodbe, ki odreja izbris;
- c) V izvršilnem postopku, ko se izkaže izvršilnemu sodišču plačilo maksimalne hipoteke, oz. založitev ustreznega zneska v smislu § 224/2 i. r.

Ad a) in b) Izbrisni pobotnici enakovredna je n. pr. prisojilna listina, ki odreja izbris, enako velja glede pravnomočne sodbe civilnega ali kazenskega sodišča.

Da spoznamo prav materialnopravne pogoje, ko se lahko zahteva vknjižba izbrisa maksimalne hipoteke, moramo imeti v očeh primer, ki nam pokaže, kakšno materialnopravno vsebino mora imeti izbrisna listina in katere so predpostavke, da more dolžnik zahtevati izstavitev take listine, če pa je upnik noče dati, da ga more k temu prisiliti s sodbo, ki nadomešča pobotnico.

Zgolj zahteva splošnega zemljiškoknjžnega prava je, da mora tudi vsaka izbrisna pobotnica, ali druga izbrisna listina vsebovati veljavni pravni naslov izbrisnega dovoljenja (§ 26 odst. 2 Zzk.),¹⁵² kakor velja to za listine, na podlagi katerih se dovoljuje vpis pravic v zemljiško knjigo. Enako mora seveda listina ustrezati po svoji obliki zahtevam zakona (26 odst. 1. Zzk.). Vobče je tak veljavni pravni naslov: ukinitev temeljnega pravnega razmerja in plačilo terjatve ter odrečenje upnika zemljiškoknjžnemu zavarovanju.

Kakor je temeljno pravno razmerje osnova, da se more vpisati maksimalna hipoteka, tako je prestanek, popolna ugasnitev temeljnega pravnega razmerja pogoj, da se more zahtevati izbris te vrste hipoteke.

Predvsem moramo tedaj poudariti, da za izbris maksimalne hipoteke ne zadostujejo doprineseni dokaz, da je dolžnik plačal terjatev v višini najvišjega zneska, kakor ga navaja maksimalna hipoteka.¹⁵³ O materialnopravnem

¹⁵² Goldschmidt.

¹⁵³ Exner; Klang; Ehrenzweig; Leipen; Fischer-Colbrrie (1926) odl. Gl. U. 13508

prestanku zastavne pravice vsled izvršenega plačila terjatve ne moremo govoriti vsled tega, ker v primeru maksimalne hipoteke kakšna terjatev sploh ni vknjižena. Nekaj drugega je, če je bila maksimalna hipoteka v smislu gorenjih izvajanj z identifikacijo spremenjena v navadno hipoteko. V takem primeru veljajo splošna načela glede izbrisa navadnih hipotek.^{153a}

Maksimalna hipoteka ne jamči le za konkretne terjatve, izvirajoče iz temeljnega pravnega razmerja, v najvišjem iznosu vpisanega zneska, marveč nudi potencialno zavarovanje vsem terjatvam, ki utegnejo nastati iz tega razmerja, pa bodisi da vse te terjatve dosežejo mnogokratno višino najvišjega vpisanega zneska. Le hipoteka oz. zemljišče ne jamči tem terjatvam preko vpisanega najvišjega zneska. Ako tedaj dolžnik dokaže, da je iz temeljnega pravnega razmerja nastale terjatve plačal najmanj do višine vpisanega zneska, s tem še ni dokazal, da terjatve niso nastale v večkratni višini najvišjega zneska, da je tedaj poplačal zadnji znesek teh terjatev, za katerega integralno jamči maksimalna hipoteka.

Nadalje dolžnik s tem tudi še ni dokazal, da bi iz temeljnega pravnega razmerja nobena terjatev tudi v bodoče ne mogla več nastati, vsled česar seveda po sebi še ni upravičen zahtevati izbrisa maksimalne hipoteke.^{153b}

Vzemimo primer kavcijske hipoteke iz prevzetega jamčevanja za vse škode, ki bi komu utegnile nastati iz uporabe dolžniku danega poroštva v obliki raznih in številnih meničnih žirov. Če dolžnik dokaže, da je svojemu žirantu povrnil za menice, izkupljene od slednjega, znesek Din 100.000,—, do katerega najvišjega zneska je dolžnik dal svojemu žirantu kavcijsko hipoteko, s tem še ni dokazal, da je svojega žiranta poplačal sploh za vse menične obveze, ki jih je ta onemu v prid prevzel in ki so lahko ta znesek prekoračile. Nadalje pa tudi ni dokazal, da žirant zanj ne bo ničesar več plačal, bodisi iz že prevzetih meničnih žirobvez, ali pa še iz bodočih takih obvez, ki jih bo žirant morda na podlagi med obema strankama obstoječega dogovora v prid dolžniku še v bodoče moral prevzeti. Vsa iz takega jamčevanja event. izvirajoča plačila so v okviru

^{153a} Gl. op. št. 142d. Prim. tudi odstavek o desidentifikaciji.

^{153b} V tem smislu Exner, Klang, Ehrenzweig, Bartsch, odl. Gl. U. 8569, 9625, 10535. Enako Fischer-Colbrie (1926) s pripombo, da tretji posestnik, ko plača zavarovani najvišji znesek, lahko zahteva izbris maksimalne hipoteke, čeprav temeljno pravno razmerje še obstoji.

kavcijske hipoteke zavarovana in dokler obstoji možnost nastanka takih regresnih terjatev žiranta iz prevzetega jamčevanja v prid dolžnika, oz. proti njemu, tako dolgo dolžnik ne bo mogel učinkovito zahtevati izbrisa maksimalne hipoteke.

Šele, kadar dolžnik dokaže, da je samo temeljno pravno razmerje prestalo, v gornjem primeru tedaj, da je jamčevalno razmerje sploh končano, da žirant sploh ni več zavezan svojemu dolžniku (pravilneje povedano onemu, v prid katerega se je zavezal dajati menični žiro) dajati nikakih meničnih žirov, ko je tedaj samo temeljno razmerje kot tako končano, izčrpano, prestalo, šele tedaj je stopil v veljavo prvi in temeljni pogoj, da more zahtevati dolžnik, čigar zemljišče obremenjuje maksimalna hipoteka, izbris te hipoteke.^{153b}

Nadalje pa mora dolžnik dokazati, da je temeljno pravno razmerje prenehalo, ne da bi ostala še kakšna terjatev, ki je iz njega nastala. Tedaj zopet ne zadostuje dokaz ugasnitve temeljnega pravnega razmerja in plačila terjatve v najvišji višini v zemljiški knjigi vpisanega najvišjega zneska, marveč se mora dokazati, da je bil poplačan za d-nji dolg, ki je iz tega sedaj ugaslega pravnega razmerja nastal, ali pa da kak dolg sploh nikdar ni nastal.^{153b}

Če so na maksimalni hipoteki vknjižene nadzastavne pravice, učinkuje izbris vedno le nevarno njih pravicam (§ 58 Zzk.) Nadzastavni upniki morajo vsekakor privoliti v izbris, čim je njihova materialna pravica prestala, ali pa se mora tudi proti njim izvojevati sodba. Zgolj proti prvemu hipotekarju izvojevana sodba ne more učinkovati proti nadhipotekarjem.^{153c}

^{153c} Exner zahteva za popolen izbris tudi privolitev nadzastavnega upnika. V primeru tožbe, s katero zahteva lastnik zastavljenega zemljišča izbris maksimalne hipoteke, učinkuje po Exnerju proti prvemu hipotekarju izposlovana sodba tudi proti nadzastavnemu upniku, češ, ko je dokazan neobstoj terjatve, je tudi nadhipotekarjeva pravica brez vsebine, ker nadhipotekarju jamči zgolj ob uveljavljanju hipoteke obstoječa terjatev. Ta zaključek, ki izvira iz Exnerjevih načel, obravnanih zgoraj pod IV b. v poglavju o obremenitvi, moramo tudi tukaj odkloniti kot nepravilen. Glej zlasti op. št. 129 in 131. V bistvu enako kot Exner izvajata Landauer in Bartsch; slednji citira odločbo Novak 298 t. j. Gl. U. N. F. št. 1101. Ta odločba pa nam v pogledu pravnega položaja nadhipotekarjev ni jasna, ker iz nje ne izhaja, ali so bili tudi oni sotoženi na dovolitev izbrisa. Če so bili sotoženi, je odločba pravilna, pa ne upravičuje sicer nejasnega naziranja Exnerja, Landauerja in Bartscha; če pa nadhipotekarji niso bili sotoženi, pa je odločba v tem pogledu nepravilna.

Ko dokaže dolžnik prestanek temeljnega pravnega razmerja in plačilo zadnjega iz njega izviraajočega dolga, pa je tudi že izpolnil vse pogoje, da more zahtevati izbrisno dovoljenje, oz. event. to svojo zahtevo uveljaviti s tožbo.^{153b}

Gorenje zahteve je presojati vedno, kakor ustreza konkretnemu dejanskemu in pravnemu položaju. Ako imamo primer kreditne hipoteke, pa je dolžnik svoj odnosni dolg v celoti plačal, se upnik pač ne bo mogel braniti, češ da gre za kreditni dogovor in da ni izključeno, da bo dolžnik pri dajalcu kredita še kdaj iskal ali še v bodoče hotel izrabiti odobreni mu kredit, ki se more vedno zopet oživitvoriti ali obnoviti. Čim je namreč dolžnik plačal, hoteč s tem poravnati dolg iz „kreditne zastavne pravice“,¹⁵⁴ in nato zahteva nje izbris, mu bo pač moral upnik brez nadaljnega dovoliti vknjižbo izbrisa kreditne hipoteke, saj se dolžnik s tem na splošno odreče pravici, dobivati še nadaljni kredit, ki se mu je proti zavarovanju s kreditno hipoteko dajal in bo stvar dajalca kredita, da nadalje ne bo več kreditiral. To bodi zlasti vodilo pri presojanju, kdaj more dovoliti izbris upnik, ki je dobil kreditno hipoteko tudi za bodoča kreditna razmerja.¹⁵⁵

Nasprotno pa dolžnik, čigar zemljišče je obremenjeno s kreditno hipoteko do zneska 100.000 Din, iz kreditnega razmerja pa mu je nastal dolg v višini 200.000 Din, če nima morda kakega drugačnega posebnega in nasprotnega dogovora, ne bo mogel plačati prvih 100.000 Din v poravnavo „kreditne zastavne pravice“, da bi potem ostalih 100.000 Din dolgoval samo še kot zemljiškooknjižno nezavarovan dolg, kajti maksimalna hipoteka jamči do svojega najvišjega zneska integralno do zadnjega za vse terjatve, ki so iz temeljnega pravnega razmerja nastale ali utegnejo nastati.

ad c) Ko je razdelilni sklep postal pravomočen in dokaže zdražitelj, da je izpolnil vse dražbene pogoje, more zahtevati, da se izbrišejo vse one hipoteke, ki jih ni prevzel na račun najvišjega ponudka, marveč jih je v gotovini izplačal. (§ 237 odst. 3. i. r.). Maksimalna hipoteka prestane tedaj takoj materialno kot formalno. Seveda, kolikor upnik z najvišjim ponudkom ni bil do polnega najvišjega zneska efektivno poplačan, pride njegova zastavna pravica na ustrezni znesek razdelilnega sklada odn. na polog opravljen v smislu § 224 odst. 2. i. r.

¹⁵⁴ Prim. op. št. 18b.

¹⁵⁵ Glej zgoraj pod IV. b, oddelek o kreditni hipoteki za bodoča kreditna razmerja.

Delni prestanek maksimalne hipoteke.

Navadna hipoteka prestane materialno-pravno s plačilom zavarovane terjatve. Kadar dolžnik plača del zavarovane terjatve, ugasne hipoteka v višini izvršenega delnega plačila. Dolžnik lahko zahteva tak delni izbris, kadar se je upnik z delnim plačilom zadovoljil (§ 1415 o. d. z.). To je posledica akcesorne narave navadne hipoteke (§§ 449, 469, 1. stavek o. d. z.).

Tudi maksimalna hipoteka se more izbrisati v delnem iznosu ali po alikvotnem delu,^{155a} bodisi zaradi izvršenega delnega plačila, ali ker terjatve predvidoma ne bodo dosegle take višine in slično. V vsakem takem primeru pa je treba vedno izrečnega pristanka hipotekarnega upnika.

Zaradi samega izvršenega delnega plačila pa lastnik z maksimalno hipoteko obremenjenega zemljišča ne more zahtevati ustreznega delnega izbrisa maksimalne hipoteke, dejali bi „znižanja“ najvišjega zneska. To velja ne glede na okolnost, da bi sicer — ne upoštevaje, da je dolžnik plačal le del in ne vse terjatve — izpolnil vse pogoje za doseglo zahtevka na izbris te hipoteke. Čeprav je morda temeljno pravno razmerje že prestalo in je dolžnik delno plačilo izvršil v namenu, delno poravnati „kreditno zastavno pravico“, vendar nima zahtevka na izbris ustreznega dela maksimalne hipoteke. Zastavljeno zemljišče jamči še naprej do celega najvišjega zneska.^{155b} Ta zaključek ne izvira samo iz izvajanj,¹⁵⁶ da jamči maksimalna hipoteka razen za glavnico ozir. glavnčni ostanek tudi še za razne v naprej nedoločljive pripadke kakor so obresti ter pravdni in izvršilni

^{155a} Tako Exner, po analogiji § 13/II z. z. k.

^{155b} V tem smislu Exner, poudarjajoč, da je intervencija sodišča omejena na prvotno znižanje po § 14 / odst. 4. z. z. k. Bavarsko pravo po Exnerjevem citatu (Hypothekengesetz, § 19) pozna ta delni izbris, ki se da izsiliti.

¹⁵⁶ V praksi ne bo težave glede odločbe, ali je priznati obresti, pravdne in izvršilne stroške in ostale pripadke nastale terjatve že po sebi v okviru maksimalne hipoteke, kadar glavnica sama najvišjega zneska ne doseže, ker se običajno v vsaki zastavni listini izrečno dogovori, da služi hipoteka razen za glavnico tudi za — vse take in še druge pripadke. Toda kaj v primeru, če kaj takega ni bilo dogovorjeno in če se glasi listina sama imenoma le na zavarovanje glavnice, toda brez izključitve zavarovanja glede teh pripadkov, ki se v listini sploh ne omenjajo? Tu bomo pač morali priznati, da velja zavarovanje v okviru maksimalne hipoteke tudi za obresti ter pravdne in izvršilne stroške. Ne le, da se mora tak sporazum predpostavljati, marveč je tukaj treba vsaj analogno uporabljati določbe §§ 16 in 17 Zzk. in 216 točka 4. i. r. Osobito bo tudi uporabljati analogno zadnji stavek § 216 i. r., da se krijejo pripadki pred glavnico. Odprto ostane samo še vpra-

stroški, s katerimi pripadki vred bi terjatev morda več ne bila v celoti krita v okviru znižanega najvišjega zneska, marveč je predvsem posledica načela o integralnem jamstvu vse maksimalne hipoteke za vso in vsako terjatev, ki izvira iz temeljnega pravnega razmerja. Tukaj učinkuje to integralno jamstvo vprav v obratno smer kot v gori obravnavanem primeru, da terjatev prekorači najvišji znesek maksimalne hipoteke, ki ne jamči v celoti le za prvi plačani znesek terjatve, marveč tudi za zadnji — neplačani znesek te terjatve.

Načelo integralnega jamstva maksimalne hipoteke v obeh omenjenih smereh moramo izvajati iz absolutne neprekoračljivosti vknjiženega najvišjega zneska, tedaj iz § 14 odst. 2. Zzk. na eni strani, na drugi strani pa iz dejstva, da med terjatvijo in maksimalno hipoteko ni one povezanosti kot pri navadni hipoteki, ker maksimalna hipoteka ni akcesornega značaja. Iz tega sledi, da ustreza ne identificirani, po obstoju ali obsegu zemljiškooknjižno nedoločeni terjatvi maksimalna hipoteka kot nekak jamstveni okvir, čigar meja je navzgor neprekoračljiva, navzdol pa nikoli ni v naprej določljiva, pa je zato tudi ni moči zoper upravičenčevo voljo delno izbrisati.

Vse to velja nevarno morda obstoječi posebni pogodbeni določbi, ki daje dolžniku pogodbeni zahtevek na znižanje jamstvenega okvirja maksimalne hipoteke za slučaj delnega plačila.

Postopek z varščino za stranske pristojbine.

Šanje event. nad tri letnih, nezastaranih obresti in prekoračenega kredita. Glede obresti je poudariti, da izvirajo iz glavnice same in jih bo vsled tega, tudi kolikor so nad tri leta v zaostanku, kriti v okviru maksimalne hipoteke, saj one izvirajo posredno iz istega temeljnega razmerja, ki je predmet zavarovanja z maksimalno hipoteko. Ko pa te obresti kakor tudi do 5 letne obresti nimajo samostojnega enakega vrstnega reda z glavnico, kakor v smislu § 17 z. z. k. pri navadni hipoteki, obseg jamstva pa itak ne more prekoračiti vpisanega najvišjega zneska, se pokaže, da sploh, izvzemši vprašanje zastaranja, ne bo treba ločiti med obrestmi do 5 let in starejšimi.

V pogledu prekoračenja kredita je predvidevati slučaj, da se jemalcu kredita otvori kredit na primer do najvišjega zneska Din 50.000.—, maksimalna hipoteka, ki naj ta kredit s pripadki zavaruje, pa se določi na primer z zneskom 60.000.— Din. Vprašanje, ki se postavlja v tem, ali je v okviru maksimalne hipoteke zavarovan tudi znesek 5.000.— Din, če je kredit sam prekoračen in doseže višino 55.000.— Din. Zopet ne moremo prezreti, da izvira tudi ta presežek 5.000.— Din iz istega kreditnega razmerja, ki je osnova vknjižbi kreditne hipoteke in zato ne bi imelo smisla ta presežek izključiti iz kritja v okviru maksimalne hipoteke, če ni v zastavni listini odrejeno izrečno kaj nasprotnega.

Skoro vsaka hipoteka ima poleg sebe varščino za stranske pristojbine in je zato ta vrsta maksimalne hipoteke najobičajnejša; v praksi se obravnava takorekoč vsak dan. Vkljub temu spada ravno vprašanje o postopku s to varščino v izvršbi v literaturi in judikaturi med najbolj nerazjasnjena, najbolj protislovno in nedosledno obravnavana in rešena vprašanja, kakor je to bilo omenjeno v prvem oddelku tega poglavja.

Brezizjemno se pač priznava, da je varščina po svoji pravni naravi maksimalna hipoteka in da more po našem Zzk. obstajati zgolj na temelju določb § 14, odst. II. Zzk.¹⁵⁷

Podati hočemo predvsem razna mnenja, ki v tem pogledu obstoje.

Neumann - Lichtblau menita, da se konča kavcijsko razmerje pri varščini z razdelitvijo najvišjega ponudka, kajti le one stranske pristojbine se morejo upoštevati, ki nastanejo upniku proti zavezancu; iz najvišjega ponudka se smejo kriti preko tega termina le še stroški za dvig gotovinskega izplačila, te stroške je tedaj prijaviti že k razdelitvi najvišjega ponudka. Obrestna naložitev kavcije po § 224/II i. r. tedaj ni na mestu. Kadar pa zdražitelj prevzame terjatev, preneha zavezančevo jamstvo, zdražitelj nosi obresti od dneva domika, enako tudi stroške pobotnice in siceršnje stranske pristojbine. Redno bo pa upnik privolil v prevzem terjatve po zdražitelju le pod pogojem, da ostane vknjižena tudi varščina, iz katere je morda že posamezne zneske dobil priznane (n. pr. za prijavo terjatve). Če zdražitelj temu pogoju ustreže, bo moral prevzeti varščino brez zaračuna na najvišji ponudek. Tak sporazum bo treba nanzaniti sodišču, da ga more v razdelilnem sklepu po § 214/2 i. r. upoštevati.

Ehrenzweig poudarja glede varščine, da je kavcijsko razmerje končano, če zdražitelj prevzame glavno hipoteko. Kavcija krije le one pristojbine, ki jih ima nositi zavezanec.

LandaUER se sklicuje enako kot Neumann-Lichtblau na odl. uradne zbirke (Novak) štv. 491,¹⁵⁸ da je upnik s trenutkom razdelitve najvišjega ponudka poplačan, iz končanega pravnega razmerja mu tedaj ne morejo nastati nobene nadaljne stranske terjatve (pristojbine), zato je neizčrpani presežek varščine brez nadaljnega izplačati naslednjim zemljiškoknjižnim upravičencem. Enako stališče zavzema Lehman.

¹⁵⁷ Odl. Gl. U. N. F. 1714.

¹⁵⁸ Gl. U. N. F. 1623.

Walker utemeljuje kot upravičeno zahtevo, da se izrabljeni znesek varščine v interesu naslednjih hipotekarjev izbriše, preko tega pa ne najde nobenega prepričevalnega razloga za izbris varščine, ki bi imel za posledico odpoved prevzete hipoteke, ker upnik nima več varščine.

Obširno se s tem vprašanjem bavita Dolensky in Paupie.

Dolensky je prvi izrekel, da je varščino obravnavati točno po določbah § 224 i. r. Varščino more tedaj prevzeti zdražitelj, sicer se bi moral neizčrpani presežek naložiti po § 224/II i. r. Pri plačilu glavne terjatve varščina izgine, bodisi da je izčrpana ali tudi ne. Pri prevzemu pa se varščina nikakor ne sme naložiti zdražitelju brez zaračuna na najvišji ponudek, ker bi bil s tem neupravičeno obremenjen in ker se po i. r. terjatve nikoli ne prevzamejo brez zaračuna na najvišji ponudek.

Pri prevzemu glavne terjatve mora zdražitelj obrestovati izčrpani del varščine v prid naslednjim nekritim hipotekarjem ali v njih nedostajanju v prid zavezancu, dočim neizčrpnega dela varščine ni obrestovati.

Podajo pa se sedaj razne komplikacije. Kaj, če zdražitelj obresti ne plačuje, ali se mora v takem primeru zdražitelj tožiti, ali se lahko proti njemu predlaga ponovna dražba zemljišča, kakor da ni izpolnil dražbenih pogojev? Nadalje, ko se neizčrpani del varščine naloži na obresti po § 224/II i. r., se stvar komplicira, ko mora upnik, zlasti v primeru ponovnih dražb zastavljenega zemljišča voditi težavno evidenco o tem, da se mu stranske pristojbine povrnejo iz naloženega zneska ali presežka varščine. Zgodi se lahko, da mu sodnik takih stranskih pristojbin v naslednjem dražbenem postopanju ne prizna, ali da se s časom naložba izčrpa in upnik je zopet brez varščine.

Vsi ti pomisleki so odvrnili Dolenskega od njegovih pravih zaključkov in predlaga rešitev tako, da naj se v dražbenih pogojih določi, da mora zdražitelj neizčrpani del varščine prevzeti brez zaračuna na najvišji ponudek. Ker pa to vpliva kvarno na višino najvišjega ponudka, je za tako določbo potreben pristanek vseh prizadetih. Po končanem dražbenem postopku se izčrpani del varščine izbriše. Prevzema celotne varščine ne dopušča, ker bi se z izplačilom dela te varščine obseg jamstvenega okvira te maksimalne hipoteke zvišal.

Paupie je še doslednejši. Odklanjajoč pomisleke, ki jih navaja, in predloge, ki jih iznaša Dolensky, zahteva Paupie dosledno izvedbo načel, uzakonjenih v § 224 i. r.

Predvsem si moramo biti na jasnem, da je varščina vkljub temu, da je to po svojem gospodarskem nastanku nesamostojna hipoteka, saj je nje nastanek pogojen od obstoja glavne terjatve, vendarle juristično popolnoma samostojna hipoteka, ki ima vrh tega popolnoma drugačno pravno naravo kot glavna hipoteka sama; ta je navadna hipoteka, ona pa maksimalna hipoteka. Čeprav praksa to nesamostojnost izraža celo tako, da zneska varščine v zemljiški knjigi ne vpiše pod rubriko „znesek“, temveč kar v tekst zemljiškoknjižnega vpisa samega, vendar ne more biti nobene ovire, kot to pravilno poudarja Paupie, da vpišemo n. pr. glavno hipoteko pri enem zemljišču, varščino te hipoteke pa vknjižimo pri drugem zemljišču. Ravno tako si lahko predstavljamo primer, da glavna terjatev sploh ne postane predmet zemljiškoknjižnega zavarovanja, za vse stranske pristojbine te glavne terjatve pa se vknjiži varščina kot samostojna maksimalna hipoteka. Po teh primerih se nam jasno pokaže, da gre pri glavni hipoteki in varščini juridično vendarle za dve samostojni in različni hipoteki.

Ugotovili smo, da je varščina vrsta maksimalne hipoteke, za katero ni nikjer nobenih posebnih pravnih predpisov. Iz tega sledi temeljno načelo, da moramo varščino tudi v izvršbi obravnavati po istih in enakih načelih, kakor smo jih gori ugotovili in postavili za vsako drugo samostojno maksimalno hipoteko.

Paupie izvaja, da je prevzem dolga po §§ 171 in 225/I i. r. privativne narave, zato ne more biti omejen. Če kavcijsko razmerje iz varščine preide v slučaju prevzema dolga po kupcu zemljišča iz proste roke, in enako seveda v korist prevzemnika hipoteke, brez vsake omejitve, kar je brezizjemno priznано, ne more biti v pomanjkanju kake posebne norme drugače v izvršilnem postopku. Saj obstoji vendar glede tega listinski posvedočen dogovor. Zato je tudi zdražitelj zemljišča zavezan, plačati stroške pobotnice in vse ostalo, čemur služi varščina, in to iz svojega. Tudi napram njemu je upnik upravičen, plačati požarno zavarovalno premijo na njegove stroške. Zato ni govora, da bi ugasnilo kavcijsko temeljno razmerje, ki predstavlja skup vseh onih obvez, ki jih dolžnik glasom zadevnega dogovora prevzame na sebe.¹⁵⁹

Vkljub vsemu temu pa ugasne varščina kot maksimalna hipoteka, to pa iz razloga konkurence oseb, ki so upravičene, da participirajo na najvišjem ponudku.¹⁵⁹

¹⁵⁹ Ta izvajanja slede Paupieju.

Zato je z varščino postopati v dražbenem postopanju popolnoma enako kakor z vsako drugo maksimalno hipoteko. Kolikor so bili zahtevki iz varščine do zadnjega razdelilnega naroka prijavljeni in dokazani ali priznani, jih je upniku izplačati v gotovini. Z zaračunom na najvišji ponudek jih pa more prevzeti tudi zdražitelj, ki jih mora tedaj obrestovati v prid naslednjim hipotekarjem - deficientom odn. v njih nedostajanju na korist zavezanca. Založeni znesek pa itak nosi sam obresti.

V vsakem drugem primeru in preko ravnokar omenjenega obsega pa je na varščino odpadajoči znesek ali presežek naložiti na obresti po § 224/II i. r. Če varščina ni v celoti krita, pa se kriti del tudi ne izplača upniku, tedaj še pred tem služijo obresti kritega dela v dopolnitev varščine do nje polnega zneska.¹⁶⁰

Med strankami je seveda mogoč tudi drugačen dogovor, ki more gorenja načela spremeniti; mogoče je drugačno ureditev predlagati tudi v dražbenih pogojih. Vse to pa ne more nikoli iti na škodo naslednjih knjižnih upravičencev in zavezanca, pa bodisi da bi bili ti v kakršnemkoli smislu oškodovani ali da bi se učinkovalo na višino najvišjega ponudka brez njih izrečnega pristanka.¹⁶¹ Seveda se tudi zdražitelj zoper voljo ne sme obremeniti preko zneska najvišjega ponudka.

Smoter naložitve presežka varščine ali nje polnega zneska je v tem, da upniku utegne šele v bodoče nastati kaka terjatev, bodisi da je zdražitelj glavno terjatev prevzel ali ne. Možno je, da upnik ob času zadnjega razdelilnega naroka še neve za vse svoje stranske pristojbine ali jih še ne more dokazati. Upnik lahko šele pozneje izve za predpis rentnine, koje povračilo si je zavaroval v okviru varščine. V primeru ponovnih dražb zemljišča mora svojo terjatev ponovno prijavljati, z dvigom stranskih pristojbin mu nastanejo zopet nadaljnji stroški. Vse te njegove terjatve, ki ob prvi dražbi niti niso predvidljive, so zavarovane v varščini in upnik bi bil neupravičeno oškodovan, če bi se postopalo drugače kot po zgoraj obrazloženih in zakonu edino odgovarjajočih načelih.

¹⁶⁰ Odl. Gl. U. N. F. 1877.

¹⁶¹ Tako zlasti ne sme določba, da bi bilo varščino ali nje del prevzeti brez zaračuna na najvišji ponudek vplivati na to, da bi zaradi tega bil kateri upravičenec prikrajšan v kritju ali varnosti svoje terjatve, slednje zlasti, če prevzame zdražitelj več hipotek. Tudi ne sme imeti taka določba nepovoljnega vpliva na višino najvišje ponudbe.

Morda je res kaka težava pri tem, da mora upnik iskati kritje stranskih pristojbin iz naložbe. To pa ne more vplivati na pravilnost in potrebnost tega postopka. Neutemeljeno pa je mnenje Dolenskega, da bi se utegnilo pripetiti, da v primeru ponovne dražbe izvršilni sodnik morda ne bo priznal upniku kakih stroškov. Izvršilni sodnik ima v tem pogledu kvečjemu pravico, odmerjati stroške glede višine, ne pa po temelju. Upnik more zahtevati kritje teh svojih stroškov iz naložbe s tožbo.

Po izpolnitvi dražbenih pogojev je varščino izbrisati v toliko, kolikor je njej ustrezajoči znesek ali njega del upnik prejel izplačan oz. kolikor se je ta znesek obrestonosno naložil po § 224/II i. r. Kar je zdražitelj prevzel, ostane vpisano. Tu imamo primer delnega izbrisa maksimalne hipoteke^{161a} vsled izvršenega delnega plačila, ki velja v ostalem za vsako maksimalno hipoteko. Ker more po zakonu (§ 224/I i. r.) zdražitelj prevzeti le do zadnjega razdelilnega naroka nastale terjatve, zato je tedaj, ako ni posebnega dogovora, neizčrpani del vedno obrestno naložiti.^{161b}

Seveda ima gospodarska nesamostojnost varščine svoj poseben izraz, kadar se uveljavlja. Kadar prevzame glavno terjatev zdražitelj, lahko prevzame tudi izčrpani del varščine. Presežek pa se mora vedno naložiti,¹⁶² ker tu pač kavcijsko temeljno razmerje še ni končano. Zato nima smisla ev. dogovorna določba, da bi moral zdražitelj neizčrpani del varščine prevzeti brez zaračuna na najvišji ponudek, saj ima upnik za svoje bodoče zahtevke še večjo varnost v obrestni naložbi tega presežka. Bolj smotrno bi bilo dogovoriti s pristankom vseh upravičencev, da zdražitelj neizčrpani del varščine prevzame v zaračun na najvišji ponudek s tem, da ga mora tudi obrestovati in, če ne pride svoj čas do izplačila v korist upniku, izplačati po odredbah razdelilnega sklepa deficientom najvišjega ponudka.

Zdražitelj, ki je prevzel glavno hipoteko, odgovarja upniku, kot smo videli, v smislu določb zastavne listine kot prevzemnik dolga tudi za vse tam dogovorno določene stranske pristojbine. Če jih ne plača iz kateregakoli raz-

^{161a} Ta delni izbris pa ni izjema od gorenjega načela, da tak delni izbris ni mogoče izsiliti, temveč je to posledica načela, da je maksimalno hipoteko izbrisati, če jo poplača tretji dolжник, v našem primeru je to zdražitelj. Gl. op. št. 153 b), zlasti mnenje Fischer Colbrieja.

^{161b} Prim. op. št. 146.

¹⁶² Prim. op. št. 146.

loga, bodisi da pri ponovni dražbi ni več zanje kritja, se ti nekriti zneski krijejo iz položenega zneska varščine. Osebe, ki so pričakovalci na ta znesek, s tem seveda izgube svoje pričakovano kritje, zato pa se lahko osebno regresirajo proti zdražitelju.

Posebnosti varščine kot gospodarsko nesamostojne hipoteke se bolj pokažejo takrat, ko zdražitelj glavne hipoteke ne prevzame. Upnik dobi vse že nastale svoje terjatve izplačane, presežek varščine se pa zopet naloži. To je načelo. Konkretno pa je treba preiskati vsebino določb o varščini, ugotoviti je treba, katerim terjatvam naj varščina služi v zavarovanje oz. kritje. Če je vknjižena morda le za nad 3 letne obrestne zaostanke, ti pa se upniku z glavnico in ostalimi pripadki vred preodkazujejo, tedaj je že ob razdelitvi gotovo, da je kavcijsko razmerje varščine končano, ne da bi ostala še kaka neplačana terjatev, niti taka več nastati ne more. Tu bi bil polog logično brez pomena, moglo bi se neizčrpani presežek brez nadaljnega preodkazati naslednjim upnikom. S pristankom upravičenca bo tudi treba tako postopati. Toda, čim bi obstojal o tem kak spor, kaj pripade upravičencu iz varščine in ali bo mu morda še kaka terjatev nastala, se to sporno vprašanje, ki je materialnopravne narave, ne more reševati v izvršilnem postopku, odrediti je obrestno naložitev presežka, o spornem vprašanju pa bo moralo odločati pravdno sodišče. Upravičenec pa bo gotovo odgovarjal odškodninsko naslednjim hipotekarjem oz. zavezancu, če po njegovi krivdi presežek ni bil likvidiran že v izvršilnem postopku, bodisi da je postopal nagajivo, izigravajoč svoje boljše formalne pravice, bodisi, da ni podal v izvršilnem postopku prijavo, kakor jih zahteva zakon (§§ 171, 211 i. r.),¹⁶³ kajti v nedostajanju določene prijave bo vedno postopati po § 224/II i. r. in neizčrpani presežek naložiti.

Če je varščina namenjena zavarovanju obresti od glavnice za čas od dneva najvišjega ponudka do nje izplačila, tedaj je vedno že vnaprej gotovo, da z razdelitvijo najvišjega ponudka kavcijsko razmerje ni končano, negotovo pa je, koliko bo bodoča obrestna terjatev še znesla. Tu sploh ni mogoče postopati drugače, kakor da se naloži neizčrpani del varščine.

Tako je treba od slučaja do slučaja za vsako pristojbino, ki je zavarovana z varščino, posebnega preudarka, kakšna posledica utegne nastati, upoštevajoč pri tem usodo

¹⁶³ Gl. op. št. v. 142 e.

glavne terjatve. Ker se brez pristanka upravičenca event. presežek varščine itak nikoli ne sme uporabiti za kaj drugega kot za njegovo zavarovanje, bo presoja konkretnega položaja pred vsem aktualna pri reševanju vprašanja, ali je upravičenec pravilno postopal, ko ni pristal na to, da se presežek varščine porabi za kritje naslednjih upnikov. Izvršilnemu sodniku bo pa tudi presoјati, ali je na podlagi upnikove prijave smatrati, da je on dal tak pristanek, upoštevajoč pri tem vsebino in obseg zahtevkov, ki bi se mogli uveljavljati iz kavcije.

Varščina prestane z izbrisom iz zemljiške knjige, katerega materialni pogoji so bili ravnokar obravnavani. Poleg njih je mogoče seveda tudi, da nastanejo drugi materialno-pravni pogoji, ki ustanavljajo zahtevek na izbris varščine. To so lahko posebni dogovori, spremenjene določbe glede glavne terjatve, da ostane ta n. pr. brezobrestna, i. sl.

H koncu naj omenimo še nekaj nasprotujočih odločb, ki obravnavajo predmetno snov.

Nekaj¹⁶⁴ jih izraža naziranje, da z varščino za stranske pristojbine ni postopati po § 224 i. r. zlasti njega drugem odstavku, kolikor odreja obrestno naložitev maksimalne hipoteke, češ, varščina jamči le za stranske pristojbine, ki nastanejo do razdelilnega naroka. Presežek naj se takoj predkaže naslednjim upravičencem, ker je kavcijsko razmerje končano, varščina sama pa da je zgolj akcesorne narave, je tedaj odvisna od glavne terjatve, jamči le za stranske pristojbine proti zavezancu, ne pa za primer ponovnih poznejših dražb. Vse te odločbe prezirajo zlasti, da upniku lahko še v bodoče nastanejo kake terjatve, ki so bile z varščino zavarovane, pa do razdelitve najvišjega ponudka še niso nastale, ali da morda le niso bile prijavljene ali dokazane. Zato je po mnenju teh določb v primeru varščine vedno postopati po §§ 216, 217 in 223 i. r., katerih slednji določa, da je zaostale obresti in siceršnje stranske pristojbine upoštevati le do dneva domika. Vkljub temu pa upoštevajo pri varščini terjatve nastale do zadnjega razdelilnega naroka in preko tega celo poznejše stroške dviga denarja, v čemer se samo pobijajo.

Nasprotno pa izrekajo druge odločbe¹⁶⁵ po temelju mnenje, kakor je kot naše naziranje obravnavano zgoraj, smatrajoč, da ni zakonite osnove, delati razliko med varščino in vsako drugo maksimalno hipoteko ter poudarjajoč,

¹⁶⁴ Gl. U. N. F. 1623, 4503, 4603.

¹⁶⁵ Gl. U. N. F. 1714, 1877; prim. tudi Links 19/8419.

da kavcijsko razmerje z razdelitvijo najvišjega ponudka še ni ugasnilo. Te odločbe bolj jasno kot Dolensky in Paupie, ki jih niti ne citira, zastopajo pravilno stališče zakona. Oba imenovana avtorja vzbujata namreč videz, kot da jih vodi v njunih zaključkih oportuniteta, smotrnost, ne pa jasna posledica zakonitih določb.

Č. Zaključek.

Obravnavana snov, ki je normirana v nekaj kratkih vrsticah zakona o zemljiških knjigah in izvršilnega reda, predstavlja obsežen kompleks vprašanj in zaključkov, ki ne le, da niso v zakonu vsebovani, ampak segajo nešteto krat daleko preko vsebine zakona in intencije zakonodavca. Zato je razumljivo, da najdemo toliko različnih in nasprotujočih si mnenj skoraj pri vsakem načetem vprašanju. Skoraj povsodi pa se more opaziti, da nepravilna naziranja, ki smo jih v gorenjem pobijali, izvirajo iz nepravilnega vrednotenja pravne narave maksimalne hipoteke.

Nešteta načela, ki veljajo za maksimalne hipoteke, se bistveno razlikujejo od načel in predpisov, veljavnih za navadne hipoteke. Iz tega nujno sledi, da je pravna struktura maksimalne hipoteke bistveno drugačna kot pravna struktura navadne hipoteke, da je tedaj maksimalna hipoteka pravni lik *sui generis*.

Kakor povsodi v pravu velja tudi tu, da je pogoj pravih zaključkov spoznanje pravne narave določenega pravnega pojma oz. ustanove. Le iz tega spoznanja moremo pravilno in protislovja prosto reševati često subtilna vprašanja in številne situacije, ki se v teoriji in praksi morejo pojaviti.

Maksimalne hipoteke vsake vrste so v današnjem gospodarskem življenju tolike važnosti, v njih so naloženi toliki milijoni narodnega imetka, da gotovo ni umestno, če bi se vsi ti milijoni pretakali v temi nebroj protislovij o njih pravnem položaju. Gospodarstvo uspeva le tam, kjer vlada pravna sigurnost, te pa ni brez razjasnenih pravnih pojmov in v praksi učvrščene in enotne, protislovja proste uporabe veljavnih norm in pravnih načel.

Namen te razprave je pripomoči k razbistritvi obravnavanih pravnih situacij in k enotnejšemu reševanju vseh vprašanj, ki se tičejo maksimalnih hipotek.

Nekaj pripomb k osebnemu zakonskemu pravu po načrtu za novi jugoslovanski državljanski zakonik.

Univ. prof. dr. Viktor Korošec.

Ureditev osebnega zakonskega (bračnega) prava spada med najvažnejša vprašanja zasebnega prava. Zakon (brak) ustanavlja rodbino, temeljno celico človeške družbe, iz katere naj vzraste novo življenje: otroci. Da nastane trajna in trdna življenjska skupnost, se morajo individualni interesi zaročencev mnogokrat podrediti potrebam nove rodbinske skupnosti. Iz svrhe, ki jo ima zakon, sledi, da mora zakonsko pravo upoštevati in zaščititi predvsem interese rodbine in otrok. Tesna zveza med zakonom in med rodbino ter otroci je jasno izražena tudi v 21. členu naše ustave, ki pravi: „Zakon (brak), rodbina in otroci so pod zaščito države“.

Določitev zakonskega prava je tudi ena izmed najtežjih nalog vsake kodifikacije. Zakon je namreč po svojem bistvu izredno kompliciran pojav socialnega življenja. Jurista zanima predvsem pogodba med zakoncema, ki ustanavlja novo življenjsko skupnost. Izkustvo, zgodovinsko in sodobno, nam pa dokazuje, da pravna ureditev ne izčrpa vsega bistva zakona ter da samo pravne sankcije ne morejo zagotoviti trdnih in trajnih rodbinskih skupnosti. Pač pa morejo v tem pogledu mnogo doseči zlasti versko-nravne norme, ki vežejo zakonca v vesti; one morejo večkrat uspešneje garantirati trajno žrtvovanje osebnih interesov zakoncev v prid rodbini in dajejo močne nagibe za medsebojno požrtvovalnost in plemenitost.

Ob kodifikaciji zasebnega prava se tudi pri nas pojavlja vprašanje: ali naj zakonik normira državno zakonsko pravo tako, da ne bo nasprotovalo bistvenim pravnim načelom pripoznanih verskih družb, ali naj ga pa uredi ne glede na verskoppravna načela?

Državni in narodni interesi zahtevajo, da bodi število notranje zdravih in trajnih rodbinskih skupnosti kolikor le mogoče veliko. To je namreč prvi pogoj, da bo v njih nastajalo novo življenje — bodočnost naroda in države.

Moder zakonodavec bo zato rad spravil svoje delo v sklad z delovanjem velikih etičnih sil, ki stremijo na tem področju za istim ciljem: za notranjo utrditvijo rodbinske skupnosti. Radi državnih interesov je zato treba uza-

koniti zakonsko pravo tako, da bo v skladu z bistvenimi verskopравnimi načeli.

Taka ureditev zakonskega prava bo v soglasju s pravno zavestjo ogromne večine našega naroda, ki ne vidi v zakonu le pravni, ampak tudi verski čin.

Zoper tako ureditev tudi ni resnih pomislekov, saj ravna zakonodavec podobno na drugih področjih. V gospodarskih zadevah n. pr. smatramo le ono zakonodajo za dobro, ki upošteva gospodarske realnosti in se čim najbolj prilagodi gospodarskim zakonom, čeprav so le-ti nastali neodvisno od nje.

Praktično nikakor ni težko najti zadovoljivo rešitev, ker gre — če abstrahiramo od manj važnega vprašanja zakonskih zadržkov — pravzaprav le za dvojce vprašanj:

1. V kateri obliki naj se zakon sklene?

2. Ali je zakon razdružljiv, dokler živita oba zakonca, z drugimi besedami, ali je dovoljena razveza (razporoka, razvod, divorce)?

Posebnih težav tudi ne bi povzročalo dejstvo, da bi bilo po načelu enakopravnosti (čl. 11 ustave) pri nas treba upoštevati bistvena načela vseh pripoznanih ver. Glede oblike sklenitve zakona je podal že § 129 sedanjega načrta (Predosnove) vobče zadovoljivo rešitev za vse. Tako bi bile potrebne po verski pripadnosti diferencirane določbe le glede vprašanja razveze.

Sedanji načrt upošteva verski značaj zakona načeloma glede oblike sklenitve (§ 129 ss.), ne ozira se pa nanj v vprašanju razdružljivosti zakona, v določbah o razvezi (§§ 165 ss.).

1. Oblika sklenitve zakona.

§ 129 načrta določa, da se zakon načeloma sklepa v verski obliki. Civilni zakon (§ 150) je obvezen za zaročence, izmed katerih noben ne pripada kaki pripoznani veri, subsidiarno pa je mogoč tudi za druge (zasilni civilni zakon).

Posledica te ureditve bo, da bo velika večina zakonov sklenjena v verski obliki: rodbinska zveza bo tako sankcionirana po državnem in po verskem pravu. Z državnega stališča je treba tako stanje le pozdraviti. Mislim, da tudi pripoznane verske družbe tej ureditvi ne bodo nasprotovale. § 129 načrta namreč zahteva le, da zaročenca izjavita svojo voljo, skleniti zakon, pred verskim predstavnikom in dvema pričama. Vse ostalo glede oblike izjave pa načrt molče prepušča verskim družbam, da določajo po svojih obrednih

predpisih. Tudi ni pričakovati, da bi vkljub načelnim pomislekom katoliška cerkev odklanjala sodelovanje (prim. mnenje dr. A. O d a r j a v Bogoslovnem vestniku 1956, str. 264).

Stilistično bi bilo treba § 129 dopolniti z dostavkom, da se zakon sklepa pred pristojnim predstavnikom one priznane verske družbe, „ki ji pripada vsaj en zaročenec“. To je najbrže že mišljeno z izrazom „nadležni“, vendar se mi ne zdi dovolj jasno povedano.

2. Vprašanje razveze.

Načrt dovoljuje razvezo ne glede na versko pripadnost zakoncev. Zahtevati jo more ali posamezni zakonec iz taksativno določenih razlogov, ali pa oba zakonca radi nepremagljive mržnje (§ 165).

Predaleč bi vedlo, če bi se spuščal v podrobno kritiko razveznih razlogov. Ugotovim naj le, da je njihovo število zelo veliko, zlasti če ga primerjamo s primeroma maloštevilnimi razveznimi razlogi, ki jih poznata angleško in francosko pravo.

Med razlogi, ki se opirajo na neko krivdno ravnanje drugega zakonca, je več takih, ki jih bo odklanjal tudi marsikateri zagovornik uvedbe razveze n. pr. hudo ogrožanje rodbinske imovine (§ 165, odst. 1, t. 7); izvršitev kaznivega dejanja... v okoliščinah, ki kažejo na pokvarjen značaj (t. 2); hudobna zapustitev (t. 3); hudo ogrožanje zdravja (t. 4). Pravnemu pojmovanju našega naroda pa posebno nasprotuje razvezni razlog umobolnosti (t. 6). Takrat, ko bi nesrečni oboleli zakonec najbolj potreboval pomoči svojega zakonskega druga, naj ima le-ta pravico, skleniti nov zakon, in sicer sme samo zato zahtevati razvezo, ker je prvega zakonca zadela ta strašna nesreča. — Z zdravim narodovim pojmovanjem zakona in njegovih dolžnosti tudi ni združljivo, da bi oba zakonca smela zahtevati razvezo, sklicevaje se na nepremagljivo mržnjo. Ker je ta kriterij odvisen od interesiranih strank samih, se bo ta razlog pač kaj lahko razvil v razvezo po medsebojnem sporazumu. Zgolj zaradi primerjave naj omenim, da je Napoleonov Code civil (1804) poznal razvezo „par consentement mutuel“ (čl. 275 ss.), da je pa francosko pravo ob zopetni uvedbi razveze ni več sprejelo.

Ureditve razveznega prava, kakor jo predlaga § 165 načrta, ni mogoče odobravati.

Pripoznanje tako številnih razveznih razlogov bo očitno pospeševalo število razvez. Statistika razvez v različnih državah kaže, kako število razvez povsod stalno narašča

(prim. podatke v mojem članku „Nekaj misli o načrtu novega zakonskega prava“ v Času XXXI (1936—37) str. 95 s., op 19—21). Tako se je v Franciji v zadnjih 50 letih število razporok skoro popetorilo, v Belgiji podesetorilo, v Angliji (z Walesom in Škotsko) poenajstorilo. — Nasprotno pa državni interes zahteva, da se kolikor mogoče največje število rodbinskih skupnosti trajno ohrani.

Možnost razveze služi le interesom zakonca, ki hoče razdreti dosedanjo zakonsko skupnost, ev. interesom obeh zakoncev. Za državo pa ta interes ni najvažnejši. Mnogo bolj so zaščite potrebni otroci, na katere se § 165 ne ozira, včasih pa tudi drugi zakonec (umobolni; t. 6). Tako pomeni takšno razvezno pravo pogosto enostransko pospeševanje osebnih interesov na škodo slabotnejših rodbinskih članov; hkrati pomeni tudi izpodkopavanje naravnega namena rodbine.

Last, not least ustvarja § 165 načrta novo težavo s tem, da se ne ozira na stališča verskih prav do razveze. Zlasti prihaja v nepremostljivo nasprotje z bistvenim načelom katoliškega cerkvenega prava, da more le smrt razvezati veljaven in izvršen zakon. — Posledice tega nasprotja bodo neugodne za obe strani. Državljeni bodo stavljeni pogosto pred težke konflikte vesti. Avtoriteti državnih zakonov pa tudi ne bo v prid, če bo del državljanov po svojem verskem prepričanju moral smatrati določbe o razvezi za vsebinsko zgrešene.

Izhod iz tega položaja je lahko mogoč, ako novi zakonik uredi vprašanje razdružljivosti zakona različno za državljane različnih ver in sicer tako, da bo ureditev v skladu z njihovimi bistvenimi verskimi načeli. Za katoličane bi bilo treba uzakoniti nedopustnost razveze, medtem ko naj bi jo zakonodavec dovolil za pripadnike drugih ver iz določenih razlogov, ki jih dotične verske družbe smatrajo za bistvene. Pri tem bi zakonodavec v državnem interesu še vedno mogel število razveznih razlogov omejiti na oni minimum razlogov, ki jih posamezne verske družbe smatrajo za bistvene.

Hkrati bi bilo treba določiti, da se s spremembo vere, izvršeno po sklenitvi zakona, ne more spremeniti presoja glede razdružljivosti zakona, ki je bil sklenjen v določeni verski obliki. Podobno naj bi se pri mešanih zakonih vprašanje razdružljivosti presojalo po določilu, ki velja za pripadnike one vere, ki je bil pred nje predstavnikom zakon sklenjen. Nikakor ne more namreč biti v državnem interesu, da bi se po ovinku formalne spremembe verske pripadnosti smela ogroziti trdnost rodbinske zveze.

Uzakonitev take ureditve bi zahtevala le neznatno število novih, po verski pripadnosti državljanov diferenciranih določb; bilo bi jih najbrž le par več, kakor pa jih vsebuje obči državljanski zakonik (§§ 111, 115, 133 ss.), na katerega se v drugih vprašanjih sedanji načrt splošno naslanja.

Ako naj obvelja načelo, da bo naš novi državljanski zakonik uzakonil celokupno državno zakonsko (bračno) pravo, smatram kot najboljšo rešitev ono, ki ne bi nasprotovala bistvenim načelom o zakonu, kakor veljajo po pravih pri nas pripoznanih verskih družb. S tem bo državna zakonodaja najlepše vršila svoje veliko kulturno poslanstvo: zaščito zakona, rodbine in otrok. Hkrati bo pa tudi najuspešneje varovala svoje življenjske interese.

Književna poročila.

Dr. Bajič Stojan, Delovno pravo, splošni del. Založil pisec. Ljubljana 1936. Str. 220. Cena broš. 70 Din, vez. 85 Din.

Ne v uvodu, kakor bi pričakovali, nego v dodatku pojasnjuje pisec, zakaj je odklonil druge načine sistematske obdelave delovnega prava in se je odločil za delitev snovi na splošni del in posebni del. V splošni del pisec šteje pojem, probleme, zgodovino delovnega prava; njegove vire; subjekte delovnega prava (službojemnik, nameščeneec, vajenec, službodavec, obratna posadka, izvenobratne ustanove, zlasti sindikati in prisilne organizacije); ureditve delovnega prava (službena pogodba, obratna ureditev, izvenobratna ureditev, službeno razmerje); javno delovno pravo (javno in zasebno pravo, pregled javnega delovnega prava, zlasti delovnopравни spori, mednarodno javno in zasebno delovno pravo). V posebnem delu bo obdelano posamezno službeno razmerje od početka do konca.

Kakor je sistematska obdelava delovnega prava koristna in celo potrebna, prav tako težko je pogoditi sistem. Vzroki so v tem, da so določbe javno- in zasebnopravne vsebine v poedinih mnogobrojnih pravnih virih bolj pomešane kot v katerikoli drugi pravni panogi, da je pri mnogih prisilnih določbah skoro stvar okusa, ali jih prištevamo javnemu ali zasebnemu pravu, zlasti pa v tem, da je celo, še pred nekaj desetletji skoro čisto zasebno, delovno pravo danes nekako na prelomu med javnim in zasebnim pravom, z očito težnjo k javnemu. Vsekakor ima torej pisec prav, da zlasti v splošnem delu ni moči ločiti javnega od zasebnega prava. Zato bo treba tudi tu reči, da je uporaben vsak sistem, ki snov predoči pregledno, izčrpno in kar moči dosledno. To je po mojem mnenju piscu vobče uspelo dobro; končna sodba bo mogoča šele, ko izide drugi del.

Na nekaj neskladnosti v danem sistemu bi vendar opozoril. Med „subjekte delovnega prava“ seveda spadata v prvi vrsti službojemnik in službodavec, med „ureditve“ pa službena pogodba. O prvih dveh je govor v §§ 6—9, o drugi v § 12. Službojemnik ali službodavec pa človek pravno postane šele na podstavi poedine službene pogodbe. Ali je prej

bilo jajce ali kokoš? — V nauku o virih delovnega prava je razdelitev snovi in so zato naslovi §§ 4 in 5 po mojem mnenju zgrešeni. V § 4 z napisom „mednarodne pogodbe“ so obdelani pravni viri sploh, tudi naša ustava in naš domači zakonodavni postopek (naglašeno ni, da gospodarskega sveta še nimamo). Ali ne bi bila prirodnejša delitev na „avtonomne“ pravne vire in mednarodne pogodbe? — Kar se tiče mednarodnega javnega delovnega prava, bi se vprašalo, ali izvajanja v § 18, I, A ne spadajo v § 4, IV. — Sistem je pisca prisilil, da o razliki med delovno (službeno) in podjetniško (delovršno) pogodbo govori na dveh mestih, prvič z ozirom na stranke (str. 77), drugič z ozirom na pravni posel (pogodbo, str. 154—157). — Vse to niso osnovne stvari; v vsakem drugem sistemu bi se bile pokazale drugačne težave.

Definicij delovnega prava je mnogo; pisec ga označuje kot „tisto skupino pravnih pravil, ki urejajo službeno razmerje kot pogodbeno, pretežno časovno in generično določeno, odvisno vršenje dela (službovanje) za drugega, obenem z vsemi iz tega temelja izhajajočimi razmerji“ (str. 12). V bistvu gre torej za to, kaj je „služba“; to zvemo na str. 154 sl. Vsekakor je s „pretežno“ pravilno označeno, da v življenju včasih naletimo na primere, ki so na meji med „službo“ in „podjetniško pogodbo“.

Dvomljivo je, ali se „običaj“ v smislu obrtnega zakona sme šteti za pravni vir, navadno pojde za uzanso; običajno pravo bi prihajalo v poštev le, kadar je delovna pogodba trgovinski posel, po čl. 1 trg. zak. — če ga glede službenega prava ne smatramo za derogiranega s § 426 o. z. Sicer so pravni viri izčrpno navedeni; vsa pestrost te zakonodavne panoge se vidi jasno, dan je jako dober pomoček za prakso. Jako treba pohvaliti tudi izčrpno obdelavo § 435 o. z. (str. 51—60), ki šele prav predočuje, za kako široke kroge velja delovno pravo obrtnega zakona.

Zanimiva so izvajanja o delovnih skupinah kot subjektih delovnega prava (str. 74, 75, 90—98, 104—106). V § 7 pisec rešuje težave, ki jih zadaja razmerje med §§ 307, 324, 333, 343 o. z. („važnejši“, „višji“); tu (str. 81, 82) piscu ne morem povsem pritrditi, razen če naj izvajanja o razmerju med § 307 in § 324 o. z. razumem tako, da pod § 307 o. z. (poslovne knjižice) spadajo oni trgovčevi pomočniki, ki ne opravljajo „trgovske“ službe (§ 324 o. z.). — Pojem službodavca (§ 9) bi utegnil biti preozek, ker ne obsega onih trgovinskih družb, ki jim ne pripisujemo pravne osebnosti v pravem pomenu besede. Koristno pa je točno razlikovanje pojmov službodavec: podjetnik, obrat: podjetje, ki je v pravnih virih često zabrisano (kaj vse ni „radnja“). Opozoril bi nadalje na nauk o vplivu prenosa podjetja na delovne pogodbe (str. 101—104), o zaupnikih (str. 106—115), o prostih organizacijah (sindikatih, str. 115—120); še važnejša so izvajanja o obratni ureditvi (obratni sporazum, poslovni red, str. 144—155) in zlasti o kolektivni pogodbi (str. 155—174), ki jih imam za najpopolnejša, kar jih je doslej pri nas napisanih. Poglavje o delovnih sporih (str. 187—194) bo koristno za prakso, saj so določbe o pristojnosti sodišč, razsodišč, posredovalnih instanc dokaj zapletene.

Pisec v predgovoru omenja, da s knjigo izroča javnosti svoja akademska predavanja o splošnem delu delovnega prava. Toda to je bil le zunanji povod; pisec je bil po obsegu, mnogovrstnosti in globini svojih raziskovanj naravnost pozvan, da nam napiše sistem delovnega prava. Delo je tako popolno, kakor ob danem obsegu knjige more biti, obdelana snov je ogromna, obdelava jasna, lahko umljiva. Domača literatura je navedena izčrpno, kakor doslej nikjer, iz tuje so omenjena najvažnejša dela. Judikatura bo prihajala v poštev pač šele v drugem delu knjige. Knjiga bo, dasi je izšla iz predavanj, enako dobro služila znanstvenemu delu in praksi, slušateljem bo izvrsten pripomoček pri

studiju prevažne pravne panoge, ki se je pri nas stoprv začela razvijati kot posebna. Tudi piščev stil, ki v nekaterih prejšnjih delih žal res ni bil vzoren, se je bistveno popravil. Sicer sem tudi v pričujočem delu imel ponekod občutek, da je pisec od obsega snovi in obilne misli včasih malo premalo pazil na izraz, toda napredek je jako velik.

Temu mnenju ne more škoditi nekaj malenkosti, ki jih velja omeniti.

Kaj je razlika med „pravnim stavkom“ in „pravnim pravilom“? — Na str. 13 je izraz „odškodnina“ uporabljen za „odplatek“, „odmeno“. — „Tako se je prisilno uredilo bolovanje“ (str. 22). — „... če se neposredno dostavlja izdelke“ (str. 94). — „... meje, znotraj katerih“ (str. 94). — „... kajti v posameznih podjetjih istega podjetnika ne moremo imenovati „samostojne oddelke“ (str. 100). — „Službeno razmerje se ustanovi s pogodbo, torej s konsenzualnim pravnim poslom“ (str. 129). — „Poslovne rede razlikujemo po tem, ali so obvezni ali neobvezni (str. 148, dvoumno: gre za to, ali obrat mora imeti poslovni red ali ne, obvezen — za prizadete — je v okviru zakona poslovni red tudi v obratu, za kateri ni predpisan). — Prisilne so tiste pravne določbe, ki veljajo ne glede in tudi proti volji strank“ (str. 175). — „Nasprotno sj. ni tvorec žigov in modelov (str. 143, prav: vzorcev in modelov). — Ali je citiranje § 1423 o. d. z. (str. 101) pravilno? Po tekstu bi bilo pričakovati, da je mišljen § 1593 o. d. z. — Namesto čl. 43 trg. zak. (str. 139) bi veljalo citirati čl. 47 (lahko tiskovna napaka). — Pogrešno je citiranje §§ 500 i sl. c. p. p. v op. 8 na str. 159. — Ali naj sprejmemo izraz „podjetniška pogodba“ namesto „delovršna pogodba“? Da drugi izraz ne ustreza povsem, je jasno, zlasti čim se „službeno“ pravo nadomesti z „delovnim“ pravom. „Podjetnika“ pa imenujemo marsikoga, ki ne sklepa „podjetniških“ pogodb, ampak — poleg drugih — prav „delovne“, na pr. tovarnar, ki izdeluje stroje iz železa iz lastnega rudnika itd. Ali naj se vrnemo k „službenemu“ pravu? Izraz je nekoliko preozek, pa ne toliko, kolikor je „podjetnik“ preširok. M. Škerlj.

Dr. Eisner Bertold: Das Eherecht im jugoslawischen Vorentwurf und im tschechoslowakischen Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches. Posebni odtis iz spomenice Dolencu, Kreku, Kušuju in Škerlju ob njih šestdesetletnici. Tisk Jugoslovanske tiskarne. Ljubljana. 1936. Str. 75.

Literatura o Prehodnem načrtu jugoslovanskega občega državlanskega zakonika je že precejšnja. Poleg posebnih mnenj, ki jim je predmet celotni načrt, moramo med kritikami, ki se bavijo s posameznimi deli načrta, omeniti na prvem mestu tu naznanjeno, ki jo je napisal zagrebški vseuč. profesor dr. Eisner. Ta ocena se ne odlikuje pred drugimi, doslej izišlimi, samo po svoji obširnosti in temeljitosti, marveč tudi po tem, da priteguje v krog svojih opazanj tudi vse važnejše evropske zakonodaje. Tako se ne omejuje samo na jugoslovanski in češkoslovaški načrt in na pozitivno zakonodajo teh dveh dežel, kakor bi bilo pričakovati po naslovu in po uvodnih besedah, marveč se ozira prav tako na avstrijski, nemški, švicarski, danski, švedski, norveški zakonik kakor tudi na codex iuris canonici ter na številne najnovejše zakonske načrte, zlasti ogrski. Tako se more reči, da je razmotrivanje načrta po tem delu pač vsestransko in da zasluži že zbog tega pozornost vse naše javnosti.

Za vsakega zakonodavca je bračno pravo posebno trd kamen. Ako je res, kar splošno priznavajo vsi in čemur nihče ne oporeka, da je družina temelj države, potem je pa tudi stvar države in je dolžnost poslednje, da uredi družinsko in bračno razmerje z lastnimi predpisi. To zadeva v prvi vrsti obstoj braka, tedaj njega nastanek in konec.

Sicer se ustanavlja bračno razmerje s pogodbo, imenovano tu poroko, toda to pogodbo moramo tudi z državnega stališča motriti povse drugače kakor druge pogodbe, ako ima naravnost življenjski pomen za državo samo. V tem pogledu Eisner po pravici graja, da načrt tega državnega stališča ni zadostno varoval, ko se zadovoljuje samo z zasilno civilno poroko. Toda zdi se, da tudi po njem predlagana fakultativna civilna poroka ne bo imela tistega učinka, ki ga je pripisuje, namreč da bi odvzela ta oblika ost, ki bi jo videli verniki naperjeno sicer zoper njih cerkev. Takšne osti ne zgubita niti zasilna niti fakultativna civilna poroka takrat, kadar cerkev svojim vernikom zabranjuje mešani brak ali ga pa dovoljuje samo pod pogoji, ki so za pripadnika druge cerkve nesprejemljivi. In mešanim brakom se država z več veroizpovedanji ne more odpovedati, zabranjevanje porok med pripadniki različnih verstev bi utegnilo vplivati razkrajalno in odtujevalno med državljeni, s tem bi bili izpodkopavani temelji države same. Zato je edino logična zahteva, da ima civilnopravne učinke samo obligatorična civilna poroka. Podobno mora tudi država sama vzeti razvezo braka v svoje roke. Temu se ni moči ogniti. Vse sklicevanje na škodljive posledice bračnih razvez in zlasti glede na otroke, pa najsi bodo še tako podprte s statističnimi podatki, je zgolj enostransko, ako se ne upošteva tudi škodljive posledice tistih zakonov, ki le na videz še obstoje, a na znotraj niso niti senca braka. Upoštevati je, koliko trpi vzgoja otrok v takšnih zakonih, kolikšna potuha se daje takim nemoralnim zvezam, kako se podpira s takšnimi zvezami nemoralno življenje posameznih zakoncev in končno, da temelj države niso prikrite nemoralne zveze, marveč poštene. Eisner sprejema očitvidno to, ker se bavi samo z razveznimi razlogi. Tu pa gre po mojem mnenju predaleč. Pritrditi mu je sicer, da naj se črta razvezni razlog iz medsebojne mržnje, toda namesto tega ni uvesti splošnega razveznega razloga v obliki generalne klavzule, marveč sprejete razloge podvreči skrbni izberi in jih zmanjšati na najmanjše število. Izhodišče mora biti, da je dopustiti razvezo le takrat, kadar je v resnici ni mogoče več obdržati in kadar bo zvezana z manjšimi škodami kakor bi jih imel nadaljnji obstoj bračne zveze. Kar se tiče drugih določb, bi bilo po mojem mnenju tudi na obvestilo zopetnega skupnega življenja od mize in postelje ločenih soprogov treba navezati konstitutivne učinke, da bi se smatrala bračna skupnost šele od naznanila dalje za podvzeta in to tudi jasno izraziti. Besedilo § 164 v tem pogledu ni dovolj točno in se more razlagati tudi samo kot redovni predpis, kakor ga smatra tudi Eisner. To pa ni dovolj, ko sta oba zakonca navedena v matrikah le kot ločena in bi izdal vodja matrik o njih le kot o ločencih potrdilo, kar bi zavajalo mnoge v zmote. Ostalim pripombam je več ali manj pritrđiti, zlasti temu, da je določba § 1278, zavedba k spolnemu občevanju pod obljubo zakona preozka. Kdor pregleduje pazljivo dosedanje sodbe, ki priznavajo odškodnino po § 1328 o. d. z., bo moral pritrđiti, da dejanski stan § 1328 o. d. z. po večini ne bo izpolnjen, da pa sodišča priznavajo odškodnino, ker razlagajo zavedbo zelo, zelo široko. Premisliti bi bilo tudi treba, ali naj daje tudi vsakomur prikrto spolno občevanje pravico na „odškodnino“ in kako bi bilo tako „odškodnino“ pravno kvalificirati. Končna Eisnerjeva sodba je, da je smatrati oba načrta, jugoslovanskega in češkoslovaškega, kot zadovoljiva za razvoj zasebnega prava. Kar se tiče vsebine, bi temu pač ne bilo oporekati, glede na sistematiko bi bilo pa teže brez pridržka pritrđiti. Dasi se Eisner sam ne izraža izrečno v tem smislu, nudi njegova knjiga vendar tudi v tem pogledu mnogo dragocenih podatkov. Redaktorji končnega besedila jug. odz. se bodo morali ozirati vsekakor na pripombe, ki so podane v njej.

Dr. Rudolf Sajovic.

Žilić Franjo - šantek Miroslav: Uredba o likvidaciji zemljoradničkih dugova. Sa svim pravilnicima uz tumač i sudske odluke. Knjiga četvrta. Knjižara St. Kugli. Zagreb. 1936. Str. 213. Din 54'—.

Že dobro znana in priznana zagrebška komentatorja naših naj-novejših zakonov sta izdala nov zvezek uredb in pravilnikov, ki se tičejo poljedelske zaščite. Toda dočim sta mogla v tretji knjigi teh predpisov združiti vso do takrat uzakonjeno snov, sta se morala omejiti v najnovejšem, četrtem zvezku samo na predpise, ki so bili izdani potem, ko je izšla tretja knjiga. Tako je vsebina tega najnovejšega dela predvsem uredba o likvidaciji poljedelskih dolgov z dne 25. septembra 1936, ki obsega s komentarjem skoro dve petini cele knjige. Po tem slede najprvo predpisi, ki se vsebinsko nizajo okrog zadnje, likvidacijske uredbe, v drugem delu pa novejši predpisi, ki jim je predmet še zaščita, pravilnik o maksimiranju obresti, uredbe, pravilniki in avtentična tolmačenja o zaščiti denarnih zavodov in poljedelskih kreditnih zadrug in njih zvez. Likvidacijska uredba sama je zopet bogato komentirana in prinaša mnogo dragocenih podatkov k tolmačenju teh zapletenih predpisov. Prav posebej je opozoriti na razlogovanje o razmerju likvidacijske uredbe k prejšnjim in razmotrivanje o tem, ali so z uzakonitvijo likvidacijske uredbe prestale veljati one določbe izvršilnega postopnika, ki so s prejšnjimi postavljene v moč. Pisca sta obširno in prepričevalno utemeljila pravilno naziranje, da veljajo vse te določbe še nadalje navzlic temu, da likvidacijska uredba o njih povse molči. Judikatura stola sedmorce obeh oddelkov je navedena v drugem delu in bo prinesla prav tako kakor pojasnila avtorjev samih dokaj za pravilno uporabo novih predpisov. Tudi ta knjiga neumornih pravniških piscev zasluži vso pohvalo in razširjenje tako med pravniki kakor tudi med drugimi, ki imajo opraviti s temi posli.

Dr. R. Sajovic.

Sušec Štefan: Zakon o taksah s taksnim in pristojbinskim pravilnikom, z dednimi in darilnimi pristojbinami ter komentarjem, Zakon o sodnih taksah s pravilnikom in komentarjem. Samozaložba. Ljubljana. 1936. Str. XL + 896. Cena 260 Din.

Pisec „Neposrednih davkov“ je izdal pred koncem lanskega leta novo obširno delo, v katerem je zbral vse naše veljavne taksne predpise, tako predpise, ki so vsebovani v zakonu o taksah, v pravilnikih in naredbah k temu zakonu, dalje vse mnogovrstne predpise najrazličnejših drugih zakonov, zakon o sodnih taksah s pravilnikom in končno še nekatere avstrijske predpise, ki so ostali navzlic bohotni domači zakonodaji še vedno v veljavi. Tako je nastala ogromna knjiga, v kateri je zbrana vsa ta obširna snov v preglednih razporedih. Preglednost in hitro orientacijo omogoča že sam tisk, ki je drugačen, ako gre za določbe, ki veljajo za vso kraljevino ali le v posameznih delih, zopet drugačen, ako gre za razpise in sodne odločbe ali pa avtorjeva osebna naziranja. Uporabnost knjige večajo vsa tri kazala: vsebinski pregled, navedba natisnjenih zakonov, uredb, naredb, in pravilnikov ter končno temeljito abecedno stvarno kazalo. V kratkem predgovoru seznanja pisec z nastankom teh mnogovrstnih določb.

Ne dvomimo, da bo služila knjiga zbog svoje preglednosti in izčrpne popolnosti vsakomur, ki bo iskal pojasnila o taksah, napravila je tudi druge izdaje taksnih predpisov za nepotrebne. Pisec obeta tudi, da bo izdajal od časa do časa še posebne dodatke h knjigi, v katerih bo priobčeval nove taksne določbe in spremembe prejšnjih. Knjiga je zato vsega priporočila vredna.

Dr. R. Sajovic.

Dr. Piekarski Maximilian: Ehescheidung u. Ehetrennung. Wien, Manz, 1935.

Pisec obravnava v prav vestno sestavljeni monografiji sodobno teorijo in prakso o razvezi in ločitvi braka in zavzema k vsem spornim vprašanjem jasno in prepričevalno svoje lastno stališče. Posebno pažnjo je posvetil zgodovini nastanka predmetnih določb o. d. z. in prikazal v VIII. tabelah, ki sledo stvarnemu kazalu, njihovo besedilo v jožefinskem bračnem patentu, v jožefinskem zakoniku, v Martinijevem osnutku, v prvotnem načrtu, v Zeillerjevih predlogih in v o. d. z., tako da je ugotovitev pravega smisla veljavnih norm in s tem tudi kontrola razlage, ki jim jo daje pisec, zelo olajšana. Prednost knjige vidim tudi v tem, da prinaša v dodatku pred stvarnim kazalom besedilo vseh zakonskih predpisov in oblastvenih odredb, na katere se pisec sklicuje, v časovnem redu od l. 1783. do l. 1935. (str. 134—154) ter seznam odločb najvišjega sodišča na Dunaju z navedbo zbirke ali glasila, kjer so bile objavljene, tudi v časovnem redu od l. 1858—1935 (str. 158—165).

Vsa tvarina je razdeljena na šest poglavij: veroizpoved, krajevna kolizija, sporazumna ločitev, ločitveni in razvezni razlogi, razveza židovskih brakov, učinki ločitve in razveze braka. Ker je po avstrijskem konkordatu Sv. stolica priznala civilnim sodiščem pristojnost tudi v ločitvenih zadevah cerkveno sklenjenih brakov, poudarja pisec uvodoma pravilno, da je za ločitev in razvezo braka država slej kot prej edini pravtovorec in to glede ločitve za vse veroizpovedi enako, dočim se nanaša razvezno pravo o. d. z. izključno na nekatolike. Za katolike je po avstrijskem konkordatu samo en primer razveze mogoč, če gre namreč za cerkveno sklenjen, veljaven, toda neizvršen brak, za katerega je Sv. stolica dovolila spregled in je bila njenemu odloku priznana izvršnost od najvišjega sodišča na Dunaju. Tak odlok pa razveže neizvršen brak dokončno in sta pisec kakor tudi prof. Köstler v zmoti, ko ga zamenjavata s sodbo o ničnosti braka zaradi impotence, ki nikoli ne postane pravomočna.

Stvarno važna se mi zdi ugotovitev piščeva, da so v zakoniku tako ločitveni kakor razvezni razlogi smatrati kot taksativno naštet.

Ker nam Piekarski v svoji knjigi nudi v prijetni obliki in zaokroženi celoti snov, ki v izdatni meri še danes zaposluje civilna sodišča v Sloveniji in Dalmaciji, jo našim pravnikom lahko toplo priporočam. Celo za cerkvena sodišča, katoliška in pravoslavna, ni knjiga brez pomena, ker ločitveno pravo v cerkvenem zakoniku (Codex juris canonici) sploh ni pobližje urejeno in je praksa avstrijskih civilnih sodišč v ločitvenih pravadah od Sv. stolice odobrena in ker so na drugi strani cerkvena sodišča nekdanje patriarhije v Sremskih Karlovcih priznavala že pred prevratom vse razvezne razloge o. d. z., celo neodoljivo mržnjo, ki je pravoslavni cerkvi drugače kot razvezni razlog tuja.

R. Kušej.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv L, br. 3: Jovanović Sl.: Sjejes. Mirković Dj.: Priroda odnosa koji vezuju organe na zajednicu kojoj pripadaju, sa gledišta teorije prisvajanja. Kulaš J.: Novo krivično pravo u Nemačkoj. Subotić Dj.: Naše zadržno pravo po Zakonu o zemljišnim knjigama. Bartoš M.: Sigurnost cirkulacije pokretnosti u Predosnovi. Mirković M.: O početku preokreta u konjunkturi. Popović Sl.: Sudije šerijatskih sudova sa školskom spremom koja odgovara spremi potpune srednje škole mogu napredovati i dalje od V položajne grupe. — Arhiv L, br. 6: Arandjelović D.: Pojam ugovora o posluži. Danić D.: Pravo u nemačkom Trećem Rajhu. Djordjević J.: Opšti pogledi na pojam države i pojam društva. Kulaš J.: Novo krivično pravo u Nemačkoj. Pržić L.: Deklaracija velikih načela međunarodnog prava. Djendić V.: Može li se stavljanjem van snage rešenja

o otpuštanju zadržati u aktivnoj službi, kad je presuda Drž. saveta o poništaju otpuštanja već izvršena time što je službenik penzionisan? — **Branič br. 12:** Ribar I.: Konkordat. Knežević Dr.: Načela izražena u zakoniku o sudskom postupku u građanskim parnicama. Zimonjić M.: § 98 od. IV Kp. u teoriji nedovoljno objašnjen a u praksi različito i pogrešno tumačen. — **Mjesečnik br. 11:** Lenac R.: Sticanje nekretnina. Tinti-Halper A.: Pokušaj pojmovne definicije staleške države. Maurović I.: Odgovor gosp. prof. dr. Markovića Čede na obranu predosnove građ. zakonika. Katurić J.: O povratu i realnom sticaju. Jarhi M.: Primjena § 78 Č. Z. — **Mjesečnih br. 12:** Špehar M.: O suvlasništvu broda. Dolenc M.: Pitanje analogije u krivičnom pravu pred stalnim sudom za međunarodno pravo u Haagu. Stević Lj.: Progon delikata po prijedlogu oštećenikovu. Crnčić R.: Nadležnost sudova u sporovima između poslodavaca i namještenika s obzirom na uredbu o izbranim odborima. Matošić S.: Da li se propis § 74 k. z. imade primenjivati i kod izbora kazne zatvora i novčane kazne. Petaj P.: I nezakonito dijete ima pravo na naknadu štete od ubice svoga nezakonitog oca (§ 1527 o. g. z.), ali mora dokazati, da je uslijed smrti svojega nezakonitoga oca doista pretrpio štetu (§ 1295 o. g. z.). Werk H.: Svečana godišnja skupština Akademije za njemačko pravo u Münchenu. Lovrić E.: Dr. Dragutin Tončić (Njegov život i rad). — **Policija br. 21—22:** Čubinski M.: Pripremne radnje i odgovornost za njihovo izvršenje. Tauber L.: Sud i Uredba o razduženju zemljoradnika. Jakovljević A.: Savremena opština. Todorović M.: Sudovi za maloletnike. Vidaković S.: Značaj Saveza gradova. Gavrilović R.: O negativnoj propagandi. Miličević V.: Čovek genije — ili uticaj degeneracije na genijalnost i stvaranje zločinaca i ludaka. Horvat M.: Seksualne patološke pojave i § 199 Kp. Mišić D.: Primena § 553 Gr. z. i otkaz zakupa. Kulaš J.: Uloga sudije u krivičnom pravu. Petrović B.: Sudska stalnost. Da li Ustav, bez specialnog zakona, može dati stalnost sudijama? Mirković Lj.: Premiski posao kao istup po administrativno-pravnim propisima Zak. o suzb. neloyalne utakmice i nadležnost prvostepene vlasti opšte uprave. Popović S.: Nešto o nadležnosti, izuzeću i isključenju pravnog referentaciovnika pravnika pri grad. poglavarstvima. Radić Z.: Fanatizam uzrok kriminaliteta. Lazarević M.: O službi policijskih komesara. M. O. Nemačka u borbi sa kriminalitetom. — **Policija br. 23—24:** Goršić F.: Oko oduzimanja dozvola za obavljanje radnje policijskom naredbom. Huber E.: Progon zločinaca mikroskopom i staklom. Blagojević V.: Obrazovanje i produženje postojeće zadruge između maloletnika po sili građanskog zakonika. Vuković V.: O delima pokušaja ubistva i kaznivosti istih. Ideje vodilje novog nemačkog kaznenog zakona. Miličević V.: Čovek genije — ili uticaj degeneracije na genijalnost i stvaranje zločinaca i ludaka. Kulaš J.: Uloga sudije u krivičnom pravu. Petrović B.: Individualni uzroci kriminaliteta. Kecojić S.: Da li je sporno: da se konačni zaključak u parnici zbog smetanja poseda može doneti zbog izostanka po § 492 u v. §§ 558 i 527 Grpp? Peteron M.: Građanski zakon i sudije. Mirković Lj.: Premiski posao kao istup po administrativno-pravnim propisima Zak. o suzb. neloyalne utakmice i nadležnost prvostepene vlasti opšte uprave. Radić Z.: Fanatizam uzrok kriminaliteta. — **Pravna Misao br. 9 i 10:** Marković B.: Oglod o principima demokracije. Dukanac Lj.: Fašizam i privreda. Andrejev J.: Rusko narodno običajno pravo svojine na zemlji i zemljišna opština. Pašukanis E.: Ideologija i pravo. Ustav republike Španije. Zakon o obligacijama Poljske republike. — **Pravni pregled br. 1:** Krečarević A.: Da li odgovara svojoj svrsi Izborni sud poljoprivredne berze u Somboru? Savić V.: Naplata takse za obznanu dražbe nepokretnina. Stolišac A.: Kaznena vlast uredbodavca. — **Pravosudje br. 10—12:**

Marković L.: Predosnova Gradjanskog zakonika za Kraljevinu Jugoslaviju. Blagojević V.: Sudjenje u jednoj instanciji po Gradjanskom parničnom postupku. Jeremić S.: Tekst i siromaško pravo u izvršnom postupku. Stanoš I.: Javno bilježništvo u praksi. Popović J.: Primena 4 Tbr. u vezi sa 6 Tbr. Zst. Stjepanović N.: Glavna kontrola i obnova administrativnog spora. Tregubov S.: Veštačenje dokumenata. Kulaš J.: Povreda dužnosti izdržavanja kao krivično delo. Milojković B.: Može li sudska vlast da tumači smisao administrativnih akata i da ceni zakonitost?

Razne vesti.

Kronika društva „Pravnika“. V preteklih mesecih so se nadaljevale diskusije o Predhodnem načrtu državljskega zakonika. Diskusijski dnevi so se vršili v mesecu decembru 1936 v dneh 3., 10. in 17., v mesecu januarju 1937 pa v dneh 14., 21. in 28. Pretresano in razmotrivo je bilo celotno prvo poglavje prvega dela, pravo osebnosti, §§ 14 do 102 načrta.

Osebnosti. Za sodnika stola sedmorice odd. B je postavljen dr. Petelin Bogdan. Pri apelacijskem sodišču v Ljubljani sta postavljena za podpredsednika dr. Mastnak Lav, za apelacijskega sodnika dr. Štampihar Jurij. Za namestnika višjega državnega tožilca v Ljubljani je postavljen dr. Bizjak Ivan. Sodna pristava sta postala dr. Kramberger Robert (Logatec) in Inkret Bruno (Kočevje). Premeščeni so starešine sreskih sodišč Bidovec Valentin v Radovljico, dr. Štular Josip v Ljubljano, Premerstein Kajetan v Kamnik, Grum Josip v Kozje, Detela Fran v Mursko Soboto. — Pri upravnem sodišču v Celju je postavljen za sodnika Mulaček Rajko. — Postavljeni so nadalje za banskega svetnika dr. Kartin Herbert (Ljubljana), za sreskega načelnika dr. Potočnik Mirko (Črnomelj), za načelnika pri ministrstvu za notranjo politiko Keršovan Vekoslav. — Za javna beležnika sta postavljena Ponebšek Janko (Murska Sobota) in Golob Fran (Rogatec). — Odvetniško pisarno sta otvorila Šegula Janko v Ptuju in dr. Černež Božidar v Ljubljani, preselil se je dr. Terčič Fran v Laško. Odpovedala sta se izvrševanju odvetništva Mejač Anton in dr. Lovrec Franjo, začasno je prenehal izvrševati odvetniško prakso dr. Mencinger Janko. — Upokojen je starešina sreskega sodišča dr. Jan Jakob.

Dr. Dragotin Tončič. Dne 14. decembra 1936 je umrl v 73. letu upokojeni banski svetnik dr. Dragotin Tončič. Pokojnik je bil med najmarljivejšimi hrvatskimi pravniki in je posvetil vse svoje pravniško delovanje proučevanju in izpopolnitvi institucije hišnih zadrug. Bil je član komisije, ki je izdelala načrt zakona o hišnih zadrugah za kraljevinu Jugoslavijo. V teh zadrugah ni videl in iskal samo rešitve kmetškemu stanu, v njih je videl tudi originalno domačo tvorbo tega stanu. To razodevajo najbolj njegove uvodne besede v referatu, ki ga je imel na pravniškem kongresu v Beogradu l. 1925., kjer smo se spoznali z njim tudi Slovenci. Svoj referat je pričel z značilnimi besedami: „Ključna je zadruga institucija našega seljaštva, nacionalni proizvod njegove psihe, njegova vlastita originalna tvorevina bez tujjega uzora i bez utjecaja domačega zakonodavstva i pravničkih krugova.“

Nova knjiga. Današnjemu snopiču je priložen oglas dr. Gosarjeve knjige: Za nov družabni red, na kar opozarjamo naše čitatelje.

Naročnina za „Slovenski Pravniki“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravniki l. 1909 do 1922 à 36 Din, posamezne številke à 3 Din.

Slovenski Pravniki l. 1923. dalje à 70 Din, posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din, št. 11 do 12 l. 1935 po 25 Din.

Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh, II. knjiga po 70 Din, posamezne pole, kolikor so v zalogi, po 3 Din.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 25 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — po 15 Din.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 12 Din.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — po 30 Din.

Kupimo 1.—2. številko letnikov 1930., 1931. in 1933., številko 3.—4. letnika 1936. „Slovenskega Pravnika“. Ponudbe na upravo lista.
